λον οἱ Ἕλληνες· ἤθελε δ' ἐνθαῤῥύνει ἡ τόλμη αὕτη τοῦ Ὀθωμανοῦ καὶ τοὺς λοιποὺς Τούρκους νὰ ἐπιπέσωσιν ἐπιβλαβέστεροι κατὰ τῶν πολεμίων, ἂν ὁ διάκονος Δωρόθεος Περάκης μετ' ἄλλων δὲν ἐπρολάμβανον νὰ ἐξορμήσουν ἀπ' ἄλλην εὔθετον θέσιν, ὁπόθεν ἐφόνευσαν τότε τὸν Καραγκιουλέν. Δὲν ἠδυνήθησαν λοιπὸν οἱ Τοῦρκοι καὶ τότε νὰ ὑπερισχύσωσιν· ὅθεν καὶ μετὰ τὸν θάνατον μάλιστα τοῦ προμάχου των, τοῦ ὁποίου τὸν νεκρὸν μόλις ἠδυνήθησαν νὰ ἄρωσιν, ἤρχισαν ν' ἀποσύρωνται λεληθότως τὴν ἀκόλουθον νύκτα ἔνδον τοῦ φρουρίου, λοιδορούμενοι τὴν ἐπιοῦσαν ὑπὸ τῶν ὑπεναντίων· ἔπεσαν δὲ καὶ ἐτραυματίσθησαν εἰς τὸ διάστημα τῆς προσβολῆς ἐκείνης Τοῦρκοι ἐπέκεινα τῶν ἑκατόν· ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἔπεσαν καὶ ἐπληγώθησαν ἕως τεσσαράκοντα.

Κανονοβολούντων δὲ τὴν ἐπιοῦσαν τῶν Κασίων διὰ τὴν νίκην ἀπέναντι νησιδίου τινὸς Ἁγίου Θεοδώρου καλουμένου, ὅτε ἐβύθισαν καὶ πλοιάριον αὐτάνδρον, καταγόμενον εἰς τὸ φρούριον ἐκ τῆς Κισάμου, συνέβη τὸ ἑξῆς. Συντριβέντος ἀτυχῶς εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Θ. Κανταρτζῆ ἑνὸς τῶν σιδηρῶν κανονίων, θλάσμα τούτου ἀφῄρεσεν ἀπὸ τὴν ζωὴν τὸν μεγάθυμον ἐκεῖνον ἄνδρα, διὰ τὸν ἀπροσδόκητον θάνατον τοῦ ὁποίου οὐ μόνον οἱ σύντροφοί του Κάσιοι, ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ Κρῆτες κατελυπήθησαν, διότι οἱ τελευταῖοι μάλιστα ἐστεροῦντο ἤδη γενναίου καὶ εἰλικρινοῦς συναγωνιστοῦ, οἷος ὁ Θ. Κανταρτζῆς· ἐκήδευσαν δὲ τὸν νεκρόν του εἰς Πλατανέαν, ἀποδώσαντες αὐτῷ περιπαθῶς τὰς ἀνηκούσας τιμάς.

Ὁ Θεόδωρος Κανταρτζῆς ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἐπισημοτέρων πλοιάρχων τῆς νήσου Κάσου· ἦτον ὁ νοημονέστερος, γενναιότερος καὶ δραστηριώτερος τῶν Κασίων ναυτικός· φιλάνθρωπος δὲ ὤν, οὐ μόνον ἐχορήγει πᾶσαν δυνατὴν περίθαλψιν εἰς τοὺς ἐν Κάσῳ προσφυγόντας ἐν τῇ ἐπαναστάσει, τῶν καταδιωγμῶν ἕνεκα, ἀλλ' ἐξέτεινε τὴν βοηθητικήν του χεῖρα καὶ μακρὰν ἔτι. Ἀπέστειλεν εἰς Λουτρὸν πρὸς τὸν Ἀφεντούλην ῥύζια, ἄλλας διαφόρους τροφὰς καὶ ὑφάσματα ἐκ τῶν λειῶν του, διὰ νὰ διανεμηθῶσι καὶ εἰς

τοὺς ἐν Κρήτῃ πάσχοντας. Ὁ Θ. Κανταρτζῆς εἶχε καταπλήξει καταδρομικῶς καὶ τοὺς Τουρκικοὺς λιμένας τῆς Συρίας, Ἀλεξανδρείας καὶ ἄλλους τῆς Ἀσίας ἐξ ἀρχῆς· περιέπλεε δὲ συχνάκις τὴν Κρήτην καὶ μὲ ἄλλα Κάσια, παρέχων συνδρομὴν μὲν εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους ἀδελφούς του Ἕλληνας, βλάβην δὲ καὶ φόβον ἀπ' ἐναντίας εἰς τοὺς πολεμίους. Φρονίμως καθωδήγει οὗτος, καὶ κατεγίνετο νὰ φέρῃ εἰς ἄμιλλαν τοὺς συντοπίτας του, διὰ νὰ συνδράμωσι προθύμως τὸν ἀγῶνα τῆς Κρήτης, διανοούμενος νὰ ἑνώσῃ οὕτω τὰ συμφέροντά των μὲ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐπροσδοκᾶτο ὅτι θὰ εἶχον, ἐὰν ἀπελευθεροῦτο ἡ μεγαλόνησος Κρήτη. Ὁ θάνατός του ἔφερε παρευθὺς τὴν ἀποχώρησιν τῶν πλοίων ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Κρήτης, ἐνῷ ἂν ἔζη ἤθελεν ὠφελήσει πολὺ τὸν τόπον διὰ θαλασσίων ἀποκλεισμῶν.

Ἐματαιώθη λοιπὸν ὁ πρῶτος σκοπὸς τῆς ἀνωτέρω ἐκστρατείας· ὁ δὲ Ἀφεντούλης ἐπανελθὼν εἰς Ἀποκόρωναν ἐπροσκάλει εἰς Ἀρμένους ἀπὸ τὰς ἐλευθέρας ἐπαρχίας ἀνθρώπους, διὰ νὰ τοῖς καθυποβάλῃ εἰς ὑπογραφὴν ἐκτεταμένον φυλλάδιον, συντεθειμένον ὑπ' αὐτοῦ καὶ μόνου, τὸ ὁποῖον καὶ ὀργανισμὸν τῆς Κρήτης ὠνόμασεν. Ἀλλ' εἶχεν ὁ Ἀφεντούλης γνώσεις, ὁποίας ἀπῄτει τοιαύτη ἐπίσημος πρᾶξις πρὸς ὄφελος τῆς Κρήτης; Ὁ σκοπὸς ἐκείνου ἀπέβλεπε μᾶλλον εἰς τὸ ν' ἀντιπράξῃ εἰς τὸν ἀπεσταλμένον τῆς κατὰ πρῶτον ἐν Πελοποννήσῳ συστημένης Κεντρικῆς Διοικήσεως Πέτρον Σ. Ὁμηρίδην Σκυλίτσην, ὅστις καὶ εἶχε φθάσει εἰς Λουτρὸν, διὰ νὰ ὀργανίσῃ καὶ τὴν Κρήτην σύμφωνα μὲ τὸ ἐθνικὸν πολίτευμα.

Περιεστρέφετο δὲ ὁ ὀργανισμὸς τοῦ Ἀφεντούλη εἰς τὰ ἑξῆς· Νὰ καταστήσῃ ὅλους τοὺς στρατιωτικοὺς ὑφ' ἑαυτὸν, οἵτινες καὶ ἦσαν καὶ ὑπετάσσοντο προθύμως εἰς τὸν κατὰ πρῶτον παρουσιασθέντα ὡς πολιτικὸν ἀρχηγὸν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὅμως ἔλειπε δυστυχῶς ἡ ἱκανότης τοῦ νὰ ὁδηγήσῃ τὴν τότε μεγάλην προθυμίαν τῶν Κρητῶν εἰς μεγαλήτερα κατορθώματα. Ν' ἀποδείξῃ ὑπασπιστάς του ὑπευθύνους, ὡς ἔλεγε, τῆς μελλούσης βασιλείας τῆς Κρήτης. Νὰ συστήσῃ κόμμα ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων τότε πρὸς ὑπε-

biblio_1.indd 144-145 27/10/2009 10:09:42 μ

ράσπισίν του. Καὶ τέλος νὰ διοργανίσῃ τὸ ταμεῖον τῆς Κρήτης κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ· καὶ ταμίας νὰ ἦναι αὐτὸς ὁ ἴδιος, κτλ. Ἀλλ' ὅλα ταῦτα ἦσαν μάταια· διότι τὰ μὲν χρήματα, ὅσα τυχὸν ἐσυνάζοντο τότε ἀπὸ τὰ πωλούμενα μάλιστα ἔλαια ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τῆς Κρήτης, ἦσαν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Συμβουλίου (ὅρα σελ. 73.), τὸ ὁποῖον ἐξ ἀρχῆς ἐσύρησε, καὶ οὐδόλως ἠδύνατο ὁ Ἀφεντούλης νὰ διαθέσῃ ταῦτα· τὰ δὲ λοιπὰ τοῦ ὀργανισμοῦ του ἀπέκρουσαν οἱ Κρῆτες, καὶ παρεδέχθησαν, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, ὁμοφώνως ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐσύρησεν ἡ Κεντρικὴ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους Διοίκησις, διὰ τοῦ ῥηθέντος ἀπεσταλμένου της. Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ στρατιωτικά.

Μὲ συστολὴν ἐξήρχοντο οἱ Τοῦρκοι τοῦ λοιποῦ εἰς γενικὰς μάχας ἀπὸ τὰ φρούριά των· δὲν ἀπηλλάσσοντο ὅμως τοῦ νὰ ἐνοχλῶνται συνεχῶς καὶ ἐνταῦθα διὰ συχνῶν ἐνεδρῶν, ἐκ τῶν ὁποίων θέλομεν ἐκθέσει ἐνταῦθα τὰς περιεργοτέρας.

Νομίσαντες οἱ Τοῦρκοι τῆς Κυδωνίας ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔμελλον νὰ τραπῶσιν εἰς εὐθυμίας καὶ τὰ νενομισμένα θρησκευτικὰ ἔθιμα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως, ἐξῆλθον πολλοὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀνυπόπτως· καὶ ἄλλοι μὲν ἐξ ἐκείνων ἤρχοντο λίαν πρωΐ, διὰ νὰ ἐπισκεφθῶσι τοὺς εἰς τὸ Κόκκινον μετόχιον ὁμοθρήσκους των φρουροὺς, ἄλλοι δὲ τοὺς διαμένοντας εἰς Πελεκαπίνναν, καὶ εἰς ὀχυρὰς θέσεις τοῦ Ταράτσου, ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐνεργήσωσι καὶ αὐτοὶ ἐνέδρας μετ' ἐκείνων κατὰ χριστιανῶν ἀπὸ τὰ εἰρημένα διάφορα μέρη. Ἔτυχον ὅμως οἱ Ἕλληνες νὰ εὑρεθῶσι προπαρεσκευασμένοι εἰς τοῦτο· διότι εἶχον προλάβει ἐνεδρεύοντες καταλλήλως ὁ μὲν Ι. Χάλης μὲ ὀγδοήκοντα περίπου στρατιώτας περὶ τὸν Ταράτσον καὶ Πελεκαπίνναν, ὁ δὲ Ι. Χουδάλης μετ' ἄλλων πεντήκοντα, οἵτινες κατεῖχον θέσεις μεταξὺ τοῦ εἰρημένου μετοχίου καὶ τοῦ φρουρίου· διὸ καὶ περιέπεσον αἴφνης οἱ Τοῦρκοι εἰς τὰς ἐνέδρας τῶν πολεμίων των, ἔνθα καὶ ἐφονεύθησαν πολλοὶ, ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐτραυματίσθη μόνον ὁ Χουδάλης καιρίως, ὁρμήτας νὰ λάβῃ τὰ ὅπλα πεσόντος Τούρκου.

Ὁ Σήφακας δ' ἑπομένως ἀνησυχῶν διὰ τὴν καθημερινὴν βλάβην, ἣν ἐπέφερον οἱ Τοῦρκοι δενδροτομοῦντες πρὸς ξύλευσιν τὰ περὶ τὸ φρούριον ἐλαιόδενδρα, συνεννοήθη μετὰ τοῦ Β. Χάλη, καὶ ἔστησε τὴν 25. Ἀπριλίου τὴν ἐξῆς ἐκτεταμένην ἔνεδραν. Κατέλαβεν οὗτος μὲν τὸ μοναστήριον Χρυσοπηγῆς, καὶ ἄλλας ἐπικαίρους περὶ τὸ Κόκκινον μετόχιον θέσεις, ὁ δὲ Β. Χάλης ὑπεσχέθη νὰ καταλάβῃ τὰς πρὸς τὸν Ταράτσον κατὰ τὴν θέσιν Παρηγοριάν· καὶ ὁ Μανοῦσος Ἰωσὴφ, ὁ καὶ Μανουσοσήφης ὀνομαζόμενος (α), ἐτοποθετήθη μὲ πενῆντα περίπου πρὸς τὸν Κουμπὲν, κείμενον ὑπὸ τὸ μετόχιον τοῦ Μπάρμπου, ἔνθα διέμενον ὡς εἰς ἀσφαλὲς μέρος Τοῦρκοι πολλοὶ, ἔχοντες ἐν αὐτῷ καὶ ποίμνια πολλὰ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶχεν ἐντολὴν ν' ἀποσπάσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν πλειότερα, ἅμα τὰ ἀπολύσωσι πρὸς βοσκὴν, ὡς συνήθως ἔπραττον καθ' ἑκάστην πρωΐαν, καὶ νὰ τὰ ἐλαύνῃ πρὸς τὸν Σήφακαν, ἐπὶ σκοπῷ νὰ προκαλέσῃ οὕτω τὴν ἔξοδον τῶν Τούρκων ἀπὸ τὰς θέσεις των· ὁ δὲ Γρ. Δαμινὸς μὲ διακοσίους περίπου κατεῖχε τὴν Σκοπιὰν (μόρτε βάρδιαν καλουμένην), κειμένην ἐπὶ τοῦ Μελέχα Ἀκρωτηρίου, διὰ νὰ ἐπιτεθῇ οὗτος ὄπισθεν, ὅταν οἱ Τοῦρκοι ἐξέλθωσιν ἀπὸ τὸ μετόχιον τοῦ Μπάρμπου. Οὕτω δὲ τιθέμενοι οἱ Τοῦρκοι ἐν μέσῳ δύο πυρῶν, τῶν τοῦ Σήφακα καὶ Δαμινοῦ, ἤθελον ἀναγκασθῇ ἔπειτα νὰ προσφύγωσιν ἐν ἀγνοίᾳ καὶ εἰς τὰς τοῦ Χάλη ἐνέδρας κατὰ τὴν Παρηγοριάν.

Ἐπέτυχε πληρέστατα ὁ Μανουσοσήφης, κατὰ τοῦ ὁποίου ἐπετέθησαν οἱ ἐκ τοῦ Μπάρμπου Τοῦρκοι ὀπισθοπορήσαντος πρὸς τὸν Σήφακαν, ὅτε ἔδραμον παραχρῆμα πρὸς βοήθειάν των ἐκ τοῦ φρουρίου καὶ ἄλλοι πολλοὶ Τοῦρκοι, ὁ δὲ Σήφακας ἀναφανεὶς μὲ ἑκατὸν πενῆντα περίπου

(α) Οὗτος ἐφονεύθη εἰς Σφακτηρίαν τῆς Πελοποννήσου μετ' ἄλλων Κρητῶν περὶ τοὺς τεσσαράκοντα, ὅταν ὁ Ἰμβραΐμης κατὰ τὸ 1825 ἐκυρίευσε τὸ Νεόκαστρον. Ὑπῆρχεν ὁ Μανουσοσήφης γενναῖος ἀνὴρ, ἀρχηγὸς προτιμηθεὶς μεταξὺ τῶν συνεγχωρίων του Μελιδονίων, καὶ εἶχεν ἀριστεύσει εἰς πολλὰς μάχας.

biblio_1.indd 146-147 27/10/2009 10:09:43 μ

στρατιώτας ἔμπροσθεν, ἐμπόδισε πρὸς τὸν Κουμπὲν τὴν τῶν Τούρκων ὁρμὴν, ὅπου αἴφνης παρουσιασθεὶς καὶ ὁ Δαμινὸς ὄπισθεν διέκοψε τοὺς ἐξελθόντας Τούρκους τοῦ νὰ ἐπιςραφῶσιν ἀκινδύνως εἴτε εἰς τὸ τοῦ Μπάρμπου μετόχιον, εἴτε εἰς τὸ φρούριον.

Ἠναγκάσθησαν λοιπὸν οὕτως οἱ Τοῦρκοι νὰ διακαρτερήσωσι μαχόμενοι γενναίως ἐν τῷ πεδίῳ· καθ' ὅλην δὲ σχεδὸν τὴν ἡμέραν ἐγίνοντο ἔφοδοι συχναὶ καὶ πεισματώδεις ὑπ' ἀμφοτέρων, καθ' ἃς ἔπεσον ἕως ἑβδομήκοντα ἐκ τῶν Τούρκων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ἀνδρεῖος Τοῦρκος Νουρῆς Ἀβδαυραμάνης καλούμενος, κατὰ τὴν θέσιν Ξυλοκαμάραν, ἔνθα προὐχώρησε μετὰ πολλῶν, διὰ νὰ προσβάλῃ ὄπισθεν τὸν Σήφακαν· συνέβη ὅμως ἐξ ἀπροόπτου νὰ κατακαῶσι τὰ πολεμεφόδια τῶν Τούρκων, καὶ οὕτω καταστενοχωρηθέντες, ἐτράπησαν διὰ νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸν Ταράτσον.

Βραδυποροῦντες παρηκολούθουν τούτους οἱ Ἕλληνες, νομίσαντες ὅτι ἔμελλον μὲν νὰ περιπέσωσιν οἱ πολέμιοι εἰς τὰς ἐνέδρας τοῦ Χάλη, ὁ δὲ Σήφακας καὶ ὁ Δαμινὸς νὰ ἐπιτεθῶσι τότε κατ' αὐτῶν ὄπισθεν· ἀπέτυχον ὅμως κατὰ τοῦτο οἱ Ἕλληνες, οἱ δὲ Τοῦρκοι παρ' ἐλπίδα διεσώθησαν εἰς Ταράτσον, διότι ὁ Β. Χάλης εἶχεν ἀμελήσει νὰ προκαταλάβῃ κατὰ τὴν συμφωνίαν τὰς ὡρισμένας θέσεις, ἔνθα ἦτο δυνατὸν νὰ πάθωσιν οἱ Τοῦρκοι μείζονα φθοράν. Ἔπεσαν δὲ τότε καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ἀπὸ μὲν τοὺς περὶ τὸν Δαμινὸν τέσσαρες, ἀπὸ δὲ τοὺς περὶ τὸν Σήφακαν δύο καὶ ἐτραυματίσθησαν ἐξ ὅλων εἴκοσι. Τοσοῦτον δὲ κατεφόβισε τοῦτο τοὺς εὑρεθέντας τότε ἐν τῷ φρουρίῳ Τούρκους, ὥστε καὶ ἔρριψαν κατὰ τοῦ Δαμινοῦ ἐκ τῶν ἐπάλξεων πλῆθος κανονίων, ὅτε διέβαινεν ἀπέναντι αὐτῶν ἐκ τοῦ πλησίον μὲ ἀναπεπταμένας σημαίας· τὴν δὲ πύλην τοῦ φρουρίου εἶχον κλεισμένην δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, φοβηθέντες μὴν ὁρμήσωσιν ἐντὸς οἱ διαβαίνοντες πολέμιοι· διότι εὑρίσκοντο καὶ Τοῦρκοι ἕνεκα τῆς ἀνωτέρω περιστάσεως ἔξω τοῦ φρουρίου πολλοί.

Μετὰ δὲ τὰ ὡς ἀνωτέρω πεπραγμένα, καὶ μετ' ἄλλα

ἀκόμη τοιαῦτα συνεχῆ, ὁ Β. Χάλης ἐχάλασε μακρόθεν τοὺς ὑδραγωγοὺς, δι' ὧν εἰσήρχετο τὸ ὕδωρ εἰς τὸ φρούριον, καὶ ἀπεστέρησεν οὕτω τοὺς ἐν αὐτῷ ποσίμου ὕδατος, οἵτινες ἐπάθαιναν μεταχειριζόμενοι τὰ τῶν φρεάτων τοῦ φρουρίου ἁλμυρὰ ὕδατα, καθ' ὅσον καὶ ὁ παρακείμενος ποταμὸς τοῦ Κλαδισσοῦ δὲν ἦτον ὅλως διόλου εἰς τὴν ἐξουσίαν των· διότι καὶ ἄλλοι πολλοὶ, καὶ μάλιστα ὁ ἔμπειρος λοχίτης Ἰωάννης Μαλιχούτης συχνότατα ἐνεδρεύων περὶ αὐτὸν, κατεξωλόθρευον καὶ κατεθορύβουν τοὺς ὑδρευομένου. Τὸ αὐτὸ τοῦτο ὁ τελευταῖος οὗτος ἔπραττεν καθ' ἑκάστην σχεδὸν καὶ εἰς ἄλλα πλησίον τοῦ φρουρίου μέρη, συνοδευόμενος μὲ δέκα ἢ δώδεκα τὸ πολὺ συνεταίρους, τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ εἶχε τῳόντι κατασταθῇ φόβητρον εἰς τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ.

Πολὺ δὲ δεινότερα τούτων κατώρθωσε κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν καὶ Γρηγόριος ὁ Δαμινὸς εἰς Ἀκρωτήριον. Συνοδευόμενος καὶ οὗτος πάντοτε ὑπὸ πολλῶν Ἀκρωτηριανῶν κατετρόμαζε τοὺς διακαρτεροῦντας εἰς πολλὰ ὀχυρὰ μέρη Τούρκους, οἵτινες ἐπέμενον νὰ κατέχωσι, εἰ δυνατὸν, τὸ Ἀκρωτήριον ὡς προμαχῶνα· εἶχον δὲ στενῶς περικλείσει ὁ Σακίρης, ὁ Στ. Λερᾶς καὶ ὁ Δαμινὸς περὶ τοὺς ἑξήκοντα Τούρκους εἰς τὸν ὀχυρὸν πύργον τοῦ χωρίου Κουνουπιδιανῶν, καὶ περὶ τοὺς ὀγδοήκοντα ἄλλους τοιούτους εἰς παρόμοιον πύργον, κείμενον εἰς τὸ χωρίον Στέρνας.

Ἐν τῷ μεταξὺ μετὰ πεντήκοντα σχεδὸν ἐκλεκτῶν Σουδιανῶν διέβαινε τὸ Ἀκρωτήριον τὴν ά. Μαΐου διαλαθὼν τὰς ἑλληνικὰς φυλακὰς Τάταρός τις Ὀθωμανὸς ἐκ τοῦ Βυζαντίου, ἀπεσταλμένος μὲ Σουλτανικὰ προστάγματα πρὸς τὸν Πασᾶν τῆς Κυδωνίας. Μόλις ὅμως ἐνόησαν τοῦτον οἱ περὶ τὸν Δαμινὸν, τὸν Ταμπαρὲν καὶ Σακίρην, καὶ δρομαῖοι φθάσαντες, ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ εἰς τὴν θέσιν Ἀγρουλιδὲν, καὶ Πλακούραν, οἵτινες ἐφόνευσαν δεκαοκτὼ ἐκ τῶν Τούρκων, ὁμοῦ καὶ τὸν Τάταρον, ἄνευ βλάβης τινὸς τῶν Ἑλλήνων· ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν Τούρκων ῥίψαντες τὰ ὅπλα οἱ πλειότεροι καὶ ὅ,τι ἕτερον ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν, ἐσώθησαν εἰς τὸ τῆς Κυδωνίας φρούριον. Ἐὰν δὲ οἱ Ἕλληνες δὲν

biblio_1.indd 148-149 27/10/2009 10:09:43 μ

ἐτρέποντο, κατὰ κακίστην συνήθειαν, ὡς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν περὶ τούτου, εἰς τὴν λαφυραγώγησιν, ἠδύναντο νὰ τοὺς καταστρέψωσιν ὅλους.

Τὴν δὲ 12. Μαΐου ἐνησχολήθησαν μετ' ἐπιμονῆς ὁ Λερᾶς καὶ ὁ Δαμινὸς νὰ καταστρέψωσι διὰ τοῦ πυρὸς τοὺς περικλεισθέντας εἰς τὸν πύργον τῶν Κουνουπιδιανῶν· ἠμύνοντο ὅμως οὗτοι μὲ καρτερίαν, ἐλπίζοντες βεβαίως εἰς ἐπικουρίαν, ἥτις ἔμελλε νὰ ἔλθῃ ἐκ Χανίων· μόλις δ' ἐπρόφθασεν αὕτη περὶ μεσημβρίαν, καὶ ἔδωκε θάρρος εἰς τοὺς πολιορκηθέντας· ὅθεν ἐπιπεσόντες τότε οἱ Τοῦρκοι ἔτρεψαν τοὺς ἐναντίους, οἵτινες καὶ εἶχον καταντήσει εἰς προφανῆ κίνδυνον, ἀλλ' ὁ Σήφακας προφθάσας μὲ τριακοσίους περίπου στρατιώτας ἐκ τῶν Νεροκούρων τοὺς ἀπήλλαξε.

Μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ὅμως εἶχον πέσει δεκαοκτὼ Ἕλληνες καὶ εἶχον τραυματισθῆ ἕως εἴκοσι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Στέφ. Λερᾶς, τὸν ὁποῖον μόλις ἠδυνήθησαν ν' ἀπομακρύνωσι τοῦ κινδύνου· ἀλλ' ὅτε ὁ Σήφακας ἀνεφάνη μὲ πυροβολισμοὺς μακρόθεν ἐρχόμενος, οἱ Τοῦρκοι ὅλοι ἀμέσως ἀνεχώρησαν πρὸς τὸ φρούριον, ἐγκαταλείψαντες τὸν πύργον.

Ὁμοθυμαδὸν ὁρμήσαντες τότε οἱ Ἕλληνες κατεδίωκον τοὺς ὀπισθοδρομοῦντας μέχρι τῆς θέσεως Φρουδίων, ἄνωθεν τῆς Χαλέπας· ἔπεσαν δὲ ἕως εἴκοσιν ἐκ τῶν Τούρκων εἰς τὴν καταδίωξιν, καὶ ἐτραυματίσθησαν πολλοί. Εἰς μάτην ὁ Σήφακας μὲ τὴν βροντώδη φωνήν του τοὺς ἐπροσκάλει νὰ σταθῶσι, διὰ νὰ πολεμήσωσιν· αὐτοὶ φοβισμένοι ἄλλοι μὲν ἐκλείσθησαν εἰς Χαλέπαν, ἄλλοι δ' ἔτρεξαν εἰς τὸ φρούριον· ἐπιστραφέντες δὲ τότε οἱ Ἕλληνες ἐκρήμνισαν τὸν πύργον τῶν Κουνουπιδιανῶν· ὁ δὲ Γ. Δαμινὸς καὶ ὁ Ἰ. Σακίρης μὲ τοὺς περὶ αὐτοὺς ἔστρεψαν παρευθὺς τὴν προσοχήν των κατὰ τῶν Τούρκων τῶν διαμενόντων εἰς Στέρνας.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ πλεῖσται ἀψιμαχίαι καὶ ἔνεδραι ἐνηργήθησαν καὶ κατὰ τὴν Ῥεθύμνην, τῶν ὁποίων τὰ

καθέκαστα θεωροῦμεν περιττὸν νὰ ἐκθέσωμεν, ἀναφέρομεν δὲ μόνον ἐνταῦθα τὰ ἑξῆς.

Ἐπίσης καὶ οἱ Τοῦρκοι τῆς Ῥεθύμνης, ὡς καὶ οἱ τῆς Κυδωνίας, ἐξερχόμενοι συνεχῶς διὰ ν' ἀποκρούωσι τοὺς ὀχλητικοὺς ἀντιπάλους των, ἐπανήρχοντο πάντοτε σχεδὸν ἡττημένοι. Ἑβραῖοί δέ τινες, ὡς λέγεται, ἐσυμβούλευσαν τοὺς Τούρκους, ὅτι, ἐὰν χρίσωσι μὲ τὸ αἷμα τοῦ Ἀρχιερέως τὰς σημαίας των, θέλουσι νικήσει· διαῤῥήξαντες λοιπὸν οὗτοι ὀχλαγωγικῶς τὴν θύραν τῆς εἱρκτῆς, εἰς ἣν ἐστέναζεν ἐῤῥιμμένος (ὅρα σελ. 21) ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ῥεθύμνης, ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὴν ἀγχόνην, καὶ ἀποσπάσαντες θηριωδῶς τὴν καρδίαν του, ἔπραξαν ὡς ὠδηγήθησαν ὑπὸ τῶν Ἑβραίων. Συνέβη δὲ μετ' ὀλίγον, ὥστε ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ νυκτὶ νὰ συναντηθῶσι πολλοὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν εἰς ἔνεδράν τινα. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Τοῦρκοι εἶχον τοποθετηθῆ πρότερον ἐκεῖ, ἔνθα τυχαίως ἤρχοντο καὶ οἱ Ἕλληνες, περιπεσόντες οἱ τελευταῖοι ἐν ἀγνοίᾳ ἐν μέσῳ τῶν Τούρκων, ἐφονεύθησαν πλέον τῶν τεσσαράκοντα. Διὰ δὲ τὴν νίκην των ταύτην ἐδόξαζον οἱ Τοῦρκοι τοὺς Ἑβραίους ὡς ἀληθεῖς χρησμολόγους.

Ἦλθε τέλος πάντων περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἀπριλίου εἰς Ἀρμένους καὶ ὁ προῤῥηθεὶς Πέτρος Σ. Ὁμηρίδης, ἔνθα διέμενεν ὁ Ἀφεντούλης, καὶ ἐπέδειξεν εἰς ἐκεῖνον διαταγὴν, τὴν ὁποίαν καταχωρίζομεν ἐνταῦθα, ἐπειδὴ ἐν αὐτῇ καταφαίνεται ὁ σκοπὸς, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ Κεντρικὴ Διοίκησις ἀπέστειλε τὸν Ὁμηρίδην εἰς Κρήτην.

Μυνιστέριον τῶν Ἐσωτερικῶν.

Ἀριθμ. 329 τοῦ Πρωτοκόλλου.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ο ΜΥΝΙΣΤΡΟΣ ΤΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Πρὸς τὸν Κύριον Πέτρον Σκυλίτσην Ὁμηρίδην.

Ἡ νῆσος Κρήτη, ἥτις διὰ τὴν θέσιν αὐτῆς, διὰ τὰς πολλάς της καὶ μεγάλας προσόδους, διὰ τὴν πρὸς τὴν κοινὴν ἐλευθερίαν κλίσιν καὶ ἀ-

biblio_1.indd 150-151 27/10/2009 10:09:44 μ

γάπην τῶν κατοίκων, ἀποτέλεῖ ἓν μέρος οὐσιωδῶς ἀναγκαῖον τῇ Ἑλλάδι, ἀπεφάσισε πρὸς ὑπεράσπισιν ἑαυτῆς νὰ κινήσῃ τὰ ὅπλα κατὰ τοῦ τυράννου, περιφρονήσασα ὅλας τὰς δυσκολίας καὶ ἐναντιότητας, τὰς ὁποίας ἤθελεν ἀπαντήσει φυσικῶς εἰς ἓν τοιοῦτο δύσκολον καὶ τολμηρὸν ἐπιχείρημα.

Βεβαιωθεῖσα ἡ Σ. Διοίκησις περὶ τῆς ὠφελίμου θέσεως τῶν κατοίκων τῆς Κρήτης, τὴν ὁποίαν πολεμοῦντες ἔλαβον ἐναντίον τοῦ ἀδιαλλάκτου ἐχθροῦ, ἐχάρη τὴν ψυχὴν, καὶ πολὺ περισσότερον· διότι ὁ τύραννος καταπολεμημένος ἀπὸ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν αὐτῶν, πεφοβισμένος διὰ τὴν ἀκράτητόν των τόλμην, καὶ φεύγων τὴν ὁρμὴν αὐτῶν, ἐκλείσθη εἰς τὰ φρούρια καὶ εἰς ἄλλα στενὰ μέρη τῆς ἰδίας νήσου, ἀφήσας ἐλεύθερον τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῶν κατοίκων εἰς τὸ ν' ἀπολαμβάνῃ πληρέστατα τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἐλευθερίας. Κατὰ τὰς ἀγαθὰς ταύτας ἀγγελίας ἡ Σ. Διοίκησις στοχάζεται, ἐκτὸς τῶν προκαταρκτικῶν τούτων καλῶν, πολὺ ἀναγκαῖον εἰς τὴν ῥηθεῖσαν νῆσον ἕνα σοφὸν καὶ φιλάνθρωπον διοργανισμὸν, ὁ ὁποῖος σύμφωνος μὲ τὰς παραδεχθείσας ἀπὸ τὸ ἔθνος ἀρχὰς, θέλει συντελέσει εἰς τὸν καλὸν πολιτισμὸν τῶν κατοίκων της.

Ἡ Σ. Διοίκησις ἐπιθυμοῦσα τὸ νὰ ἀρθῇ ἐκ μέσου τῆς νήσου ταύτης πᾶσα ἐσωτερικὴ διχόνοια καὶ ἀσυμφωνία, ἀπέφασισε δι' ἐπιτάγματός της τῶν ..... Μαρτίου νὰ ἀποστείλῃ ἕνα διοργανιστήν· καὶ μὲ χαρὰν μας σὲ εἰδοποιοῦμεν, ὅτι εἶσαι σὺ, Κύριε. Διὰ τὸ τοιοῦτον ἐπίμοχθον ἔργον, τὴν τόσον δύσκολον ἀσχολίαν, δὲν εἰμπορεῖ βέβαια νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς ἄλλον ἡ Σ. Διοίκησις, παρὰ εἰς τὸν πατριωτισμὸν ἑνὸς ὑποκειμένου, τὸ ὁποῖον νομίζεται βέβαια ὡς μέλος τοῦ ἐθνικοῦ πολιτικοῦ συστήματος, καὶ ὡς συντελέσαν τὰ μέγιστα εἰς τὸν πολιτικὸν αὐτῆς προσωρινὸν διοργανισμόν. Ἐπὶ τούτοις σοὶ ἐγκλείεται ἐνταῦθα τύπος τοῦ προσωρινοῦ διοργανισμοῦ, καταλλήλου εἰς τὴν ῥηθεῖσαν νῆσον, ὅστις θέλει σὲ χρησιμεύει ὡς πηδάλιον εἰς τόσον δύσκολον ναυπλοΐαν. Μένει λοιπὸν τοῦτο εἰς τὴν ἐμπειρίαν σου, εἰς τὰς ἀρκετὰς κατὰ τοῦτο γνώσεις σου, καὶ εἰς τὴν ἀσφαλτόν σου κρίσιν τὸ νὰ λάβῃς τ' ἀναγκαῖα μέτρα, ὥστε νὰ εἰμπορέσῃς νὰ ὁδηγήσῃς ἀσφαλῶς εἰς λιμένα σωτήριον τὸ τοιοῦτου μεγέθους πλοῖον. Θέλεις ἀκολουθεῖ πάντοτε τὰς βασίμους ἀρχὰς, ἐπὶ τῶν ὁποίων θεμελιοῦται ἡ ἐθνικὴ νομοθεσία· θέλεις εἰσαγάγει μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν κατοίκων τῆς νήσου ταύτης τὴν καλὴν τάξιν καὶ ἁρμονίαν· θέλεις ἐμπνεύσει εἰς αὐτοὺς μεγαλητέραν κλίσιν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, σέβας περισσότερον πρὸς τὴν διοίκησιν, καὶ θέλεις ἐξάψει τὸ μῖσος καὶ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐ-

ναντίον τοῦ δυνάστου· θέλεις προσέξει ὥστε ἡ ἐκλογὴ τῶν εἰς τὸ βουλευτικὸν σῶμα παραστατῶν τῆς νήσου νὰ γίνῃ δι' ἐλευθέρας ψηφοφορίας τῶν ἐκλογέων, καὶ ἡ ψῆφος νὰ πέσῃ εἰς τὰ πλέον εὐϋπόληπτα, ἠθικώτερα, καὶ πεπαιδευμένα ὑποκείμενα τῆς νήσου· θέλεις ἀναφέρει συνεχῶς διὰ γραμμάτων σου περὶ τῆς πολιτικῆς, πολεμικῆς, οἰκονομικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τῆς νήσου, πειθόμενος εἰς τὰς τῆς Σ. Διοικήσεως Υ. διαταγὰς, γνωρίζων ὅτι θέλομεν ὑποβάλλει πάντοτε τὰ ζητήματά σου ὑπ' ὄψιν τῆς Διοικήσεως, ἥτις διὰ τῶν τοιούτων μέσων ἐλπίζει νὰ στερεωθῇ ἡ ἐντελὴς ἐλευθερία τῆς νήσου· θέλεις προθυμοποιῆσαι τέλος πάντων εἰς τὸ νὰ φαίνησαι ἄξιος τῆς πίστεως, τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ σὲ ἡ Σ. Διοίκησις, προσδεχόμενος μετὰ βεβαιότητος τὴν ἀντάξιον ἀμοιβὴν τῶν κόπων σου.

Ἐν Κορίνθῳ, τῇ 7. Ἀπριλίου 1822.

Ὁ Μινίστρος τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ προσωρινὸς Μινίστρος τοῦ πολέμου.

Ἐπρότεινεν ἐπομένως εἰς τὸν Ἀφεντούλην, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον νὰ προσκληθῶσι τῶν ἐπαρχιῶν πληρεξούσιοι διὰ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸ ἔργον. Ὁ Ἀφεντούλης ὅμως ἔδειξε παρ' ἐλπίδα παρευθὺς δυστροπίαν εἰς τοῦτο, καὶ οὐ μόνον δὲν ἐξέδωκε τοιαύτας προσκλήσεις εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἀλλὰ καὶ διέδιδεν εἰς τοὺς ἁπλουστέρους τὴν ἰδέαν, περὶ ἧς καὶ προηγουμένως (ὅρα σελ. 95) εἴπομεν, ὅτι οἱ Κρῆτες δὲν πρέπει νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς ἄλλους, ἀλλὰ νὰ ἐνεργηθῇ νὰ ἐγείρῃ ἡ Κρήτη ἴδιον βασίλειον. Εἰς μάτην δὲ ὁ ἀπεσταλμένος τότε καὶ οἱ φρόνιμοι τῶν Κρητῶν ἐπροσπάθησαν νὰ ἐξαγάγωσι τὸν Ἀφεντούλην ἀπὸ τὴν πλάνην ταύτην· διότι οὔτε ὅλως διόλου ἦτο τοῦτο κατορθωτὸν, οὔτε συμφέρον εἰς τὴν Κρήτην νὰ φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι ἡνωμένη μετὰ τοῦ λοιποῦ ἔθνους. Ἐπιμένων ὅμως εἰς τὴν ἀλλόκοτον ἰδέαν του ὁ Ἀφεντούλης προητοιμάσθη αἴφνης, καὶ μετέβη διὰ Κασίου πλοίου εἰς Πλατανιὰν, ἐλπίζων ὅτι ἡ ἀπὸ τοὺς Ἀρμένους ἀπουσία του ἠδύνατο νὰ ματαιώσῃ τὴν περαιτέρω ἐνέργειαν τοῦ ἀπεσταλμένου, ἢ ὅτι ἠδύνατο νὰ προσλάβῃ συμβοηθοὺς εἰς τὸ φρόνημά του τοὺς ὁπλαρχηγοὺς τῶν μερῶν ἐκείνων. Τοιαύτη δὲ φαντασία τοῦ Ἀφεντούλη δὲν ἦτον ἄλλο, ὡς νομίζομεν,

biblio_1.indd 152-153 27/10/2009 10:09:44 μ

εἰμὴ ἀποτέλεσμα τῆς μεγάλης του φιλαρχίας, ἥτις καὶ τὸν ἐξώκειλεν εἰς τὸ ἄτοπον.

Ὁ Ὁμηρίδης μολοντοῦτο, ἀφοῦ ἐπρόλαβε τότε νὰ τῷ προσθέσῃ ἐπὶ τέλους ὅτι α χρεωστεῖ νὰ συνεργῇ εἰς ὅσα στοχάζεται ἡ ἐθνικὴ Διοίκησις νὰ κάμῃ καὶ ἐν Κρήτῃ, διότι ἄλλως δὲν Ἠὰ εἶναι ἴσως οὐδὲ Γενικὸς ἔπαρχος αὐτῆς» (τὸν τίτλον δὲ τοῦτον ἀπέδιδεν ὁ νέος ὀργανισμὸς), ἐπροσκάλεσεν ὁ ἴδιος ἔπειτα, ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του, τοὺς πληρεξουσίους· ὅθεν καὶ ἐσυναθροίσθησαν ὡς τοιοῦτοι εἰς Ἀρμένους ὅσοι ἦτο δυνατὸν, πρὸς τοὺς ὁποίους ὑπέβαλε τὸ ἐπόμενον ἔγγραφον, καὶ τοὺς ἐξήγησε τὸν σκοπὸν, τὸν ὁποῖον ἐστάλη νὰ ἐνεργήσῃ σύμφωνα μὲ τὸ συστηθὲν ἐθνικὸν πολίτευμα, φέρων πρὸς τούτοις καὶ τὸ κατωτέρω καταχωριζόμενον σχέδιον ὀργανισμοῦ.

Μυνιστέριον τῶν Ἐσωτερικῶν.

Ἀριθ. 328 τοῦ Πρωτοκόλλου.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ο ΜΥΝΙΣΤΡΟΣ ΤΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Πρὸς τοὺς φιλογενεστάτους Προκρίτους τῆς νήσου Κρήτης.

Ἡ Ὑπερτάτη Διοίκησις ἀόκνως ἐπαγρυπνοῦσα εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο στάδιον διὰ τὴν εὐδαιμονίαν ὅλων τῶν κλάδων τῆς Ἑλλάδος, ἐθέσπισε κατ' αὐτὰς τὸν διοργανισμὸν τῶν διαφόρων νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ὡς προηγούμενον καὶ ἀλάνθαστον μέσον τῆς εὐτυχοῦς ἀποκαταστάσεώς της, καὶ ἐψηφίσατο ἐπ' αὐτῷ τούτῳ διοργανιστὴν καὶ τῆς νήσου σας τὸν Κύριον Πέτρον Σκυλίτσην Ὁμηρίδην, ὅστις ἔχων εὐδιάθετον ἔφεσιν τοῦ νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς τυῦτον τὸν σημαντικὸν τῆς Ἑλλάδος κλάδον, θέλει βέβαια ἐκπληρώσει μὲ ἀκρίβειαν τὰς διαταγὰς τῆς Διοικήσεως καὶ τὰς ἐλπίδας τῶν κατοίκων, συμμορφούμενος μὲ τὸ παρ' ἡμῶν δοθὲν αὐτῷ σχέδιον τοῦ διοργανισμοῦ, ἀνάλογον μὲ τὸ πνεῦμα τῆς Γενικῆς Διοικήσεως.

Μετὰ δὲ τὸν αὐτὸν διοργανισμὸν εἶναι ἐπάναγκες νὰ ἐκλεχθῶσι Παραστάται τῆς νήσου σας κατὰ τὴν προωρισμένην ἀναλογίαν Βουληφόρους, διὰ νὰ σταλῶσιν ὅσον τάχος πρὸς τὴν ἐνταῦθα Διοίκησιν, ἵνα μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν φροντίζωσι τὰ πρόσφορα καὶ ἀναγκαῖα μέσα διὰ τὴν παντελῆ ἀπολύτρωσιν τῆς φιλτάτης πατρίδος μας παρὰ τῶν βδελυρῶν τυράννων.

Γενναῖοι Κρῆτες! ἡ φήμη διασαλπίζει πανταχόθεν τὰ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἡρωϊκά σας κατορθώματα, καὶ ἡ πατρὶς εὐφραινομένη εἶναι εὔελπις λαμπροτέρων ἐκβάσεων, ὅταν ὑπάρχῃ ἡ αὐτὴ ὁμόνοια εἰς τοὺς Προκρίτους, καὶ ἡ ἀπαιτουμένη παρὰ τῶν λοιπῶν εὐπείθεια· ἡ δὲ Διοίκησις γνωρίζουσα τὰς κατεπειγούσας χρείας σας, θέλει λάβει τὰ ἀναγκαῖα μέτρα μετὰ τὴν ἄφιξιν τῶν Βουληφόρων σας διὰ τὴν δυνατὴν προμήθειαν τῶν πολεμικῶν προπαρασκευῶν πρὸς κατατρόπωσιν τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων· εἶη τε ὑγιαίνοντες μαχόμενοι ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.

Ἐν Κορίνθῳ, τῇ 7. Ἀπριλίου 1822.

Ὁ Μινίστροϛ τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ προσωρινὸς Μινίστρος τοῦ πολέμου.

Συνῆλθον λοιπὸν οἱ πληρεξούσιοι ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀπεσταλμένου τῆς Κεντρικῆς Διοικήσεως εἰς πολλὰς συνεδριάσεις. Παρετήρησαν δὲ τότε τὰ εἰρημένα ἔγγραφα, καὶ ταὐτοχρόνως ἐσκέφθησαν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Κρήτης. Ὅθεν καὶ συνέταξαν τὸ ἀπαιτούμενον πολίτευμα, τὸ ὁποῖον καὶ προσωρινὸν ὀργανισμὸν τῆς Κρήτης ὠνόμασαν, μηδόλως ἀπομακρυνθέντες ἀπὸ τὰς γενικὰς ἀρχὰς, τὰς ὁποίας εἶχε θέσει καὶ τὸ ἔθνος εἰς τὸ προσωρινὸν ἐν Ἐπιδαύρῳ συνταχθὲν πολίτευμα, καὶ ἐκανόνισαν οὕτω τὴν προσωρινὴν διοίκησιν τοῦ τόπου των.

Δὲν ἠμποροῦσαν ὅμως νὰ μὴν ἐπανορθώσωσι τότε οἱ πληρεξούσιοι τῆς Κρήτης καί τινα σφάλματα τοῦ πρώτου σχεδίου, εἰς τὰ ὁποῖα εἶχον ὑποπέσει ἀδαεῖς τῶν Κρητικῶν πραγμάτων ἄνθρωποι· διότι καὶ ἡ μεγαλόνησος Κρήτη περιεῖχεν εἰκοσιτέσσαρας ἐπαρχίας, ἤτοι εἰκοσιτέσσαρα καδιλίκια, ὡς τὰ ὠνόμαζον Τουρκιστὶ, ὅσα περιεῖχε τότε καὶ ἡ Πελοπόννησος, ἐκτὸς τῆς Μάνης· τότε δὲ μόνον ἠμποροῦσε νὰ διαιρεθῇ καὶ ἡ Κρήτη εἰς τέσσαρας νομοὺς ἢ ἐπαρχίας, ὅτε καὶ ἡ Πελοπόννησος ἤθελεν εἶσθαι εἰς πέντε νομούς· διότι καὶ ἡ Κρήτη τότε εἶχε τὸν αὐτὸν πληθυσμὸν σχεδὸν, ὅσον καὶ ἡ Πελοπόγνησος.

biblio_1.indd 154-155 27/10/2009 10:09:44 μ

Ἀφοῦδ' οὕτως ἐτελείωσεν ἡ συνέλευσις εἰς Ἀρμένους τὰς ἐργασίας της, καὶ ὑπεγράφη τὸ νέον πολίτευμα, πληρεξούσιοί τινες, μεθ' ὧν καὶ ὁ πρόεδρος Ὁμηρίδης, παρακολουθούντων καί τινων μελῶν τῆς νεοσυστηθείσης τοπικῆς διοικήσεως, ἐλθόντες εἰς Πλατανιὰν, ἔνθα διὰ τοὺς ἐκτεθέντας λόγους διέμενεν ὁ Ἀφεντούλης, ἔκαμαν γνωστὸν καὶ εἰς ἐκεῖνον τὸ ἀποτέλεσμα· μετέπεισαν δὲ οὗτοι εἰς τὸ ὀρθὸν καὶ τοὺς ὅσοι εἶχον ἀποπλανηθῆ ἐξ ἀγνοίας ὑπὸ τοῦ Ἀφεντούλη ὁπλαρχηγούς. Ἔγειτε λοιπὸν παραδεκτὴ καθ' ὁλοκληρίαν ἡ νέα τῶν πραγμάτων τάξις ὑπὸ πάντων τότε, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀντιτείνοντος μέχρι τοῦδε Ἀφεντούλη, τὸν ὁποῖον καὶ Γενικὸν Ἔπαρχον τῆς Κρήτης ἡ συνέλευσις πάλιν ὠνόμασε διὰ τὰς προτέρας του ὑπηρεσίας, ἐλπίσασα ὅτι θέλει συμμορφοῦται τοῦ λοιποῦ μὲ τὸ γενικὸν συμφέρον. Ὡς τοιοῦτος λοιπὸν τότε ὁ Ἀφεντούλης ἐκοινοποίησεν εἰς ὅλην τὴν Κρήτην τὸν νέον ὀργανισμὸν, τοῦ ὁποίου τὴν περὶ τούτου προκήρυξιν βλέπουσιν οἱ ἀναγνῶσται καταχωρισμένην μετὰ τὸν ὀργανισμόν.

Ἔλαβε λοιπὸν ὅλων τῶν ἐνεργηθέντων ἐν Κρήτῃ γνῶσιν ἀπὸ τὸν ἀπεσταλμένον της καὶ ἡ Κεντρικὴ Διοίκησις, καὶ πρὸς τούτοις ἐπληροφορήθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου περὶ τῶν προόδων τότε τῶν Κρητικῶν ὅπλων, ὑπὸ τὴν ὄψιν τοῦ ὁποίου εἶχον κατορθωθῆ τὰ κατὰ τὸν Αὐλοπόταμον, τὰ κατὰ τὰς Ἀλυκὰς, καὶ τόσα ἄλλα λαμπρὰ κατορθώματα. Οἱ Κρῆτες δὲν ἐζήτουν τότε ἀπὸ τὸ ἔθνος των ἄλλο, διότι ἔβλεπον καὶ τὰς γενικὰς περιστάσεις, εἰμὴ τὴν θαλασσίαν συνδρομήν του· τὰ ὅπλα των τότε ἦσαν ἱκανὰ, διὸ καὶ κατεδάμασαν ἀκολούθως εἰς πολλὰ μέρη, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, καὶ τὸν νέον ἐχθρόν· ἀλλὰ ἡ Κεντρικὴ τοῦ ἔθνους Διοίκησις παρέβλεψεν, ὡς μὴ ὤφειλεν, ἐν καιρῷ τῷ δέοντι νὰ δώσῃ καὶ αὐτὴν τὴν ζητηθεῖσαν συνδρομὴν τῆς θαλασσίου δυνάμεως εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν Κρητῶν.

Ἰδοὺ τὸ περὶ οὗ ἀνωτέρω ὁ λόγος σχέδιον·

Σχέδιον Προσωρινῆς Διοικήσεως τῆς νήσου Κρήτης.

Α.') Ἡ νῆσος διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας· ἡμποροῦν νὰ διορισθῶσι καὶ ὀλιγώτεραι ἢ περισσότεραι κατὰ τὴν χρείαν.

Ἡ καθέδρα τῆς πρώτης ὀνομάζεται Ν.
» τῆς δευτέρας » Σ.
» τῆς τρίτης » Τ.
» τῆς τετάρτης » Δ.

Β.') Κάθε ἐπαρχία μερίζεται εἰς τρία τμήματα, καὶ τὰ τμήματα ἡμποροῦν νὰ ἦναι ἢ περισσότερα ἢ ὀλιγώτερα. Ἑκάστης δὲ ἐπαρχίας ψηφίζεται ἡ πρωτεύουσα πόλις.

Γ.') Τὰ τμήματα ὑποδιαιροῦνται εἰς κοινότητας.

Δ.') Ἡ Διοίκησις τῆς νήσου δίδεται εἰς ἕνα Γενικὸν Ἔπαρχον, ὅστις ψηφίζεται παρὰ τῆς ὑπερτάτης Διοικήσεως.

Ε.') Ὁ διαληφθεὶς Ἔπαρχος θέλει ἔχει μίαν γενικὴν Καγκελαρίαν, ἥτις διαιρεῖται εἰς ἓξ κλάδους·

ἀ.) τοῦ γενικοῦ Γραμματέως.
β'.) τοῦ γενικοῦ Φροντιστοῦ τῆς Οἰκονομίας.
γ.') τοῦ γενικοῦ Φροντιστοῦ τῆς Ἀστυνομίας.
δ.') τοῦ γενικοῦ Φροντιστοῦ τοῦ Πολέμου.
ἐ.) τοῦ γενικοῦ Φροντιστοῦ τῆς Θαλάσσης.
ς.') τοῦ γενικοῦ Φροντιστοῦ τῆς Δικαιοσύνης.

ς.') Εἰς ἑκάστην πρωτεύουσαν πόλιν ἑκάστης ἐπαρχίας θέλει προσδιορίζεσθαι·

ἕνας Ἔπαρχος·
ἕνας Φροντιστὴς τῆς Ἀστυνομίας·
ἕνας πρῶτος Γραμματεύς·
ἕνας Φροντιστὴς τῶν Ἁρμάτων·
ἕνας Φροντιστὴς τῆς Οἰκονομίας·
ἕνας Λιμενάρχης, ἂν ἡ πόλις ἦναι παραλία.

Ζ.') Ὁ Ἔπαρχος θέλει ἐννοεῖται ὁ Παραστάτης τῆς Διοικήσεως εἰς τὴν ἐπαρχίαν, καὶ οἱ λοιποὶ ὑπουργοὶ θέλει ὑπόκεινται εἰς τὰς ἐπιταγάς του· εἰς δὲ τὰς συμπιπτούσας ὑποθέσεις τῶν ὑπουργημάτων θέλει ἀνταποκρίνονται μὲ τοὺς σχετικοὺς ὑπουργοὺς τῆς Γενικῆς Καγκελαρίας.

Η.') Εἰς κάθε πρωτεύουσαν πόλιν ἑκάστου τμήματος

biblio_1.indd 156-157 27/10/2009 10:09:45 μ

ἕνας Ὑποέπαρχος·
ἕνας Γραμματεύς·
ἕνας Ὑποφροντιστὴς τῆς Οἰκονομίας·
ἕνας Ὑποφροντιστὴς τῆς Ἀστυνομίας·
ἕνας Ὑποφροντιστὴς τῶν Ἁρμάτων·
ἕνας Ὑπολιμενάρχης, ἂν ἡ πόλις ἦναι παραθαλάσσιος.

Θ.') Εἰς τὰς τῆς πρωτευούσης πόλεις τῶν ἐπαρχιῶν θέλει συγκροτῶσι πολιτικὰ Κριτήρια, τῶν ὁποίων ὁ πρόεδρος θέλει συναγροικεῖται μόνον μὲ τὸν ἐπιστάτην τοῦ Δικαίου.

Ι.') Εἰς τὰς Κοινότητας θέλει συγκροτοῦν Ἐφορεῖαι συνθεμέναι ἀπὸ πέντε μέλη·

ἕνα πρόεδρον, ὅστις παριστάνει τὴν Διοίκησιν εἰς τὴν Κοινότητα·
ἕνα ἐπιστάτην τῆς Οἰκονομίας·
ἕνα ἐπιστάτην τῆς Ἀστυνομίας·
ἕνα ἐπιστάτην τῶν Ἁρμάτων·
ἕνα Λιμενάρχην, ἂν τὸ χωρίον ἦναι παράλιον.

ΤΜΗΜΑ Β.'

Γενικὴ τάξις τῆς ἀλληλογραφίας.

ΙΑ.') Ὁ γενικὸς Ἔπαρχος τῆς νήσου θέλει ἀνταποκρίνεται μὲ τοὺς μινίστρους τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως, καὶ θέλει διανέμει εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς Καγκελαρίας του τὴν εἰς ἕκαστον αὐτῶν ἀναγομένην ὑπόθεσιν.

Οἱ Ἔπαρχοι ἀνταποκρίνονται μὲ τὸν γενικὸν Ἔπαρχον· οἱ Ὑποέπαρχοι μὲ τοὺς Ἐπάρχους, οἱ Πρόεδροι τῶν Ἐφοριῶν μὲ τοὺς Ὑποεπάρχους.

ΙΒ.') Οἱ Φροντισταὶ τῶν ἐπαρχιῶν θέλει ἀνταποκρίνονται μὲ τοὺς γενικοὺς Φροντιστάς.

Οἱ Ὑποφροντισταὶ τῶν τμημάτων μὲ τοὺς Φροντιστὰς τῆς ἐπαρχίας.

Οἱ Ἐπιστάται τῶν κοινοτήτων μὲ τοὺς Ὑποφροντιστὰς τοῦ τμήματος.

ΙΓ.') Ἡ Ἀστυνομία θέλει ἔχει ἰδιαιτέραν τινὰ δύναμιν, ἥτις ἀναγκαίως πρέπει νὰ ὑπόκηται εἰς μόνους τοὺς ὑπουργοὺς τῆς Ἀστυνομίας.

ΙΔ.') Οἱ Φροντισταὶ καὶ Ὑποφροντισταὶ τῆς Οἰκονομίας θέλουν ἔχει ἕνα Κουτήμπιλε, ἤτοι Εἰσπράκτορα, κ' ἕνα Ταμίαν.

ΙΕ.') Ἡ Ἐθνικὴ σημαία θέλει εἶσθαι δίχροος, ἤτοι κυανῆ καὶ λευκὴ κατὰ τὸ σχέδιον τῆς Διοικήσεως.

Ις'.) Ἡ σφραγὶς τῆς Γενικῆς Διοικήσεως τῆς νήσου θέλει φέρει τὴν Ἀθηνᾶν μὲ τὰ αὐτῆς παράσημα, καὶ ἐπιγραφὴν Διοίκησις τῆς νήσου Κρήτης.

ΙΖ.') Ὅλαι αἱ σφραγῖδες τῶν ὑπαλλήλων γενικῶν Ὑπουργῶν θέλουν φέρει τὸ αὐτὸ σύμβολον, καὶ διακρίνονται ἀπὸ μόνην τὴν ἐπιγραφήν.

ΙΗ.') Οἱ Παραστάται τῆς νήσου εἰς τὴν Ἐθνικὴν βουλὴν θέλουν ἐκλεχθῆ κατ' ἀναλογίαν τῶν κατοίκων ἀνὰ εἷς ἐκ τριάκοντα χιλιάδων Παραστάτης.

—o—

ΔΙΑΚΗΡΥΞΙΣ ΤΩΝ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΩΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ.

Ἐν ὀνόματι τῆς τρισυποστάτου Θεότητος.

Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Κρήτης, πλήρεις ἀπὸ ὑψηλὸν καὶ εὐγενὲς τῆς ἐλευθερίας αἴσθημα, ἔλαβον κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς τυραννίας τὰ ὅπλα περὶ τὴν 14. τοῦ μηνὸς Ἰουνίου ἐν ἔτει 1821. Πειθόμενοι εἰς τὴν ἱερὰν φωνὴν τῆς πατρίδος, καὶ ἀποσείσαντες ἐν μέρει τὸν φρικώδη τοῦτον ζυγὸν, συνῆλθον οἱ νόμιμοι Παραστάται τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν κατὰ τὴν σεβαστὴν τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως πρόσκλησιν, καὶ καλῶς σκεφθέντες ἐπεξεργάσθησαν τὸν ἑπόμενον ὀργανισμὸν, σύμφωνον μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὰς παραδεχθείσας ἀρχὰς τοῦ Γενικοῦ συστήματος τῆς Ἑλλάδος, τοῦ ὁποίου κηρύττουσι σήμερον τὴν ἄθικτον καὶ ἀκριβῆ διατήρησιν.

Ἐν Ἀρμένοις, τῇ 20. Μαΐου 1822 Β' ἔτος τῆς ἀνεξαρτησίας.

biblio_1.indd 158-159 27/10/2009 10:09:45 μ

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΡΗΤΗΣ.

ΤΙΤΛΟΣ Α.'

ΤΜΗΜΑ Α.'

Περὶ Θρησκείας.

Ἄρθρον ά.) Ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία τῆς νήσου θέλει εἶναι ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος, θέλει ἀνέχεται ὅμως ἡ Διοίκησις καὶ πᾶσαν ἄλλην θρησκείαν.

ΤΜΗΜΑ Β'.

Περὶ τῶν γενικῶν δικαιωμάτων τῶν κατοίκων τῆς νήσου.

β.') Ὅσοι αὐτόχθονες τῆς νήσου κάτοικοι πιστεύουσιν εἰς Χριστὸν, εἶναι πολῖται, καὶ ἀπολαμβάνουσιν ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν δικαιωμάτων.

γ.') Ὅλοι οἱ συμπολῖται εἰσὶν ὅμοιοι ἔμπροσθεν τῶν νόμων ἄνευ τινὸς ἐξαιρέσεως, ἢ βαθμοῦ, ἢ κλάσεως, ἢ ἀξιώματος.

δ.') Ὅσοι ἔξωθεν ἐλθόντες κατοικήσωσιν εἰς τὴν νῆσον, εἶναι ὅμοιοι μὲ τοὺς αὐτόχθονας κατοίκους ἔμπροσθεν τῶν νόμων.

έ.) Ὅσοι ξένοι ἔχουν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μένουν πολῖται, θέλει παραδέχονται κατὰ τὸν περὶ πολιτογραφίας ἐκδοθησόμενον νόμον τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως.

ς.') Ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἔχουσι τὸ αὐτὸ δικαίωμα εἰς ὅλα τὰ ἀξιώματα καὶ τιμάς· δοτὴρ δὲ τούτων εἶναι ἡ ἀξιότης ἑκάστου.

ζ.') Ἡ ἰδιοκτησία, τιμὴ καὶ ἀσφάλεια ἑκάστου τῶν συμπολιτῶν μένει ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων.

ή.) Ὅλαι αἱ εἰσπράξεις πρέπει νὰ διανέμωνται δικαίως εἰς ὅλας τὰς τάξεις καὶ κλάσεις τῶν κατοίκων τῆς νήσου· κἀμμία δὲ εἴσπραξις δὲν θέλει γίνεται ἄνευ προσδιορισθέντος νόμου.

θ.') Ὁ ἱερὸς τῆς πατρίδος ἔρως θέλει εἶναι τὸ πρώτιστον ἔργον κάθε πολίτου, καθὼς ἡ δικαιοσύνη, ἀγαθοεργία καὶ λ.

ι.') Ἕκαστος συμπολίτης θέλει διατηρεῖ εὐλαβῶς τὸ προσωρινὸν τοῦτο πολίτευμα, θέλει πείθεται εἰς τοὺς νόμους, καὶ θέλει σέβεται τοὺς διοικοῦντας.

ιά.) Ἕκαστος πολίτης εἶναι ὡσαύτως ὑπόχρεως νὰ λαμβάνῃ ἀνὰ χεῖρας τὰ ὅπλα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος, ὁσάκις προσκαλεῖται παρὰ τῶν νόμων, καὶ ἐξ ἐναντίας εἶναι ὑπεύθυνος τῇ πατρίδι, ὁσάκις ἐγκαταλείψῃ αὐτὰ ἄνευ τῆς ἐγγράφου συγκατανεύσεως τῶν ἀνωτέρων του.

ΤΜΗΜΑ Γ.'

Περὶ περιοχῆς τῆς νήσου.

ιβ.') Ἡ περιοχὴ τῆς νήσου διαιρεῖται εἰς 24 ἐπαρχίας μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν νήσων.

Τῆς Ἡρακλείας — Ἡράκλεια, Κνωσσὸς, Τέμενος, Χερσόνησος, Πέτρα, Λάσσιον, Γορτύνη, Ἀρκαδία, Σιτεία, Ἱεράπετρος, Πυργιώτισσα, Μονοπρόσωπον, Καινούριον.

Τῆς Ῥεθύμνης — Ἡ Ῥεθύμνη, τὰ περὶ αὐτὴν, Μυλοπόταμον, Ἀμάρι, Ἅγιος Βασίλειος, Σφακία.

Τῆς Κυδωνίας — Ἡ Κυδωνία μὲ τὰ περὶ αὐτὴν, Ἀποκόρωνας, Ἀκρωτῆρι, Κίσαμος, Σέλινον.

Ἕπονται αἱ περὶ αὐτὴν νῆσοι· Δία, Σοῦδα, Ἅγιος Θεόδωρος, Κράμβουσα, Ποντικὸς, Ἐλαφονήσια, Γαῦδος, Γαυδοποῦλα, Παξιμάδια, Γαδαρόνησος, Πρασόνησος, Ἐλαφονῆσι, Ψεῖρα, Τριάδες, Ἅγιος Νικόλαος, Σπιναλόγκα κτλ.

ιγ'.) Αὗται δὲ αἱ ἐπαρχίαι ὑποδιαιροῦνται εἰς διαφόρους κοινότητας.

ιδ.') Ὅταν αἱ πολιτικαὶ περιστάσεις τοῦ ἔθνους συγχωρήσουν, τότε ἡ Διοίκησις θέλει φροντίσει τὴν τακτικωτέραν διάταξιν περὶ μερισμοῦ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Κρήτης.

ΜΤΗΜΑ Δ.'

Περὶ Διοικήσεως.

ιέ.) Ὁ βάσιμος σκοπὸς τῆς Διοικήτεως εἶναι ἡ εὐδαι-

biblio_1.indd 160-161 27/10/2009 10:09:45 μ

μονία τοῦ ἔθνους, τὴν ὁποίαν μέλλει νὰ ἀπολαύσῃ διὰ τῆς ἰσονομίας.

ις.') Ἡ Διοίκησις τῆς νήσου δίδεται εἰς ἕνα Γενικὸν Ἔπαρχον, ὅστις ψηφίζεται παρὰ τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως.

ιζ.') Ὁ ῥηθεὶς Ἔπαρχος θέλει ἔχει μίαν Γενικὴν Καγκελαρίαν, διαιρουμένην εἰς ἓξ κλάδους· ά.) τὸν τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως· β'.) τὸν τοῦ Γενικοῦ Φροντιστοῦ τῆς Οἰκονομίας· γ'.) τὸν τοῦ Γενικοῦ Φροντιστοῦ τῆς Ἀστυνομίας· δ.') τὸν τοῦ Γενικοῦ Φροντιστοῦ τοῦ Πολέμου· έ.) τὸν τοῦ Γενικοῦ Φροντιστοῦ τῆς Θαλάσσης· ς'.) τὸν τοῦ Γενικοῦ Φροντιστοῦ τῆς Δικαιοσύνης.

ιή.) Εἰς πᾶσαν πρωτεύουσαν πόλιν ἑκάστης ἐπαρχίας θέλει προσδιορίζεται· ά. εἷς Ἔπαρχος, εἷς Φροντιστὴς τῆς Οἰκονομίας, εἷς Φροντιστὴς τῶν Ἁρμάτων, εἷς Διμενάρχης, ἂν ἡ πόλις ἦναι παραθαλάσσιος.

ιθ.') Εἰς πᾶσαν κοινότητα θέλουν συστηθῆ Ἐφορεῖαι συντεθειμέναι ἀπὸ πέντε μέλη· ἤτοι, ἕνα Ὑποέπαρχον, παριστάνοντα τὴν Διοίκησιν εἰς τὴν κοινότητα, ἕνα Ὑποφροντιστὴν τῆς Οἰκονομίας, ἕνα Ὑποφροντιστὴν τῆς Ἀστυνομιας, ἕνα Ὑποφροντιστὴν τῶν Ἁρμάτων, ἕνα Ὑπολιμενάρχην, ἂν ἡ πόλις ἢ τὸ χωρίον ἦναι παραθαλάσσιος.

κ'.) Εἰς πᾶσαν πρωτεύουσαν πόλιν τῶν ἐπαρχιῶν θέλει συστηθῶσι πολιτικὰ Κριτήρια, τῶν ὁποίων ὁ Πρόεδρος μέλλει νὰ συναγροικαται μὲ μόνον τὸν Γενικὸν Φροντιστὴν τῆς Δικαιοσύνης· εἰς δὲ τὰς Κοινότητας θέλει προσδιορίζεται εἷς ἐκ τῶν πέντε Ὑποφροντιστῶν Κριτὴς εἰρηνοποιὸς τῆς κοινότητος, ὅστις νὰ κρίνῃ ὑποθέσεις ἄχρις 100 γροσίων, καὶ ἐν γένει νὰ φροντίζῃ περὶ ἐξετάσεως πάσης ἐμπιπτούσης διαφορᾶς, τὴν ὁποίαν, ὅταν δὲν δύναται νὰ ἐπανορθόνῃ, νὰ τὴν μεταπέμπῃ εἰς ἀνώτερον Κριτήριον.

ΤΜΗΜΑ Ε.'

Ὁρισμὸς τῆς ἐκλογῆς τῶν μελῶν τῆς Διοικήσεως.

κά.) Εἰς πᾶσαν κοινότητα οἱ Γέροντες καὶ οἱ ἐν ὑπολήψει κάτοικοι, συνερχόμενοι νὰ ἐκλέγωσιν ἀφιλοπροσώπως τοὺς Ὑποφροντιστὰς τῶν Κοινοτήτων. Ἑκάστη δὲ κοινότης δὲν θέλει περισσότερον ἀπὸ 500 οἰκογενείας, καὶ ὀλιγώτερον ἀπὸ 300.

κβ'.) Οἱ Ὑποφροντισταὶ τῶν κοινοτήτων νὰ συνάζωνται εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς ἐπαρχίας των, ἥτις θέλει δίδει καὶ αὐτὴ ἐκ τῶν σεβασμιωτέρων συμπολιτῶν της τοὺς ἐκλέκτορας ἀναλόγως τῶν κατοίκων της. Ἅπαντες λοιπὸν συνελθόντες, ἀφοῦ κάμωσιν ὅρκον ὅτι θέλει ἐκλέξουν τοὺς ἐναρετωτέρους καὶ εὖ φρονοῦντας, νὰ ἐκλέγωσιν ἄνευ προσωπολῃψίας τοὺς πέντε Φροντιστὰς ἀπὸ ὅλην τὴν ἐπαρχίαν των, οἵτινες πρέπει νὰ ἔχωσι παιδείαν, φρόνησιν, χρηστοήθειαν καὶ δικαιοσύνην· μετὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν νὰ λαμβάνωσιν οἱ Φροντισταὶ παρὰ τῶν ἐκλεκτόρων ἐνυπόγραφον γράμμα τοῦ ἐπαγγέλματός των, δυνάμει τοῦ ὁποίου νὰ ἐνεργῶσι τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ ὑπούργημα ἑκάστου, τὸ ὁποῖον θέλει προσδιορίζεται παρὰ τῶν ἰδίων ἐκλεκτόρων· οἱ δὲ Φροντισταὶ θέλουν δίδει ἔγγραφον καὶ ἔνορκον ὑπόσχεσιν, ἡ ὁποία νὰ φυλάττηται εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Γενικῆς Καγκελαρίας, ὅτι δηλαδὴ θέλουν ἐκπληροῖ τὰ χρέη των μὲ πίστιν καὶ προθυμίαν, ἀπαθῶς φερόμενοι πρὸς τοὺς συμπολίτας των. Ἀφοῦ δὲ ἐκλεχθῶσιν οἱ διαληφθέντες Ἔπαρχοι καὶ Φροντισταὶ ἑκάστης ἐπαρχίας, οἱ ἐκλέκτορες πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν συνερχόμενοι νὰ ἐκλέγωσι μὲ γενικὴν σύμπνοιαν τοὺς ἀξιωτέρους ἀπὸ τοὺς αὐτῶν συμπολίτας διὰ παραζατικὰ μέλη τῆς Γενικῆς Καγκελαρίας των, δίδοντες εἰς αὐτοὺς ἐνυπόγραφον γράμμα τῆς ἰδίας των πληρεξουσιότητος.

κγ'.) Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκλέγονται καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι Παραστάται πρὸς τὴν Πανελλήνιον Βουλήν· πάντων δὲ τῶν ἐκλελεγμένων ἡ διάρκεια θέλει εἶσθαι ἐνιαύσιος.

ΤΜΗΜΑ ς.'

Γενικὰ χρέη καὶ δικαιώματα τῶν διοικούντων.

κδ'.) Ὁ Γενικὸς Ἔπαρχος εἶναι ἔφορος τῶν Φροντιστῶν ἁπάντων καὶ τῆς τοπικῆς Διοικήσεως. Πληροφορεῖ τακτικῶς τὴν Ὑπερτάτην Διοίκησιν, εἰς ὅσα ἀποβλέπουσι

biblio_1.indd 162-163 27/10/2009 10:09:46 μ

τὴν πολιτικὴν βελτίωσιν τῆς νήσου, καὶ δι' ὅσα ἀνάγονται εἰς τὸ ἴδιόν των ἐπάγγελμα.

κέ.) Αἱ γενικαὶ πράξεις καὶ θεσπίσματα τῆς Διοικήσεως ὑπογράφονται παρὰ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως, καὶ ὑποσημειοῦνται παρὰ τοῦ Φροντιστοῦ ἐκείνου τοῦ ὑπουργήματος, πρὸς ὃν ἀνάγεται ἡ ὑπόθεσις.

κς'.) Εἶναι αὐστηρῶς ἀπηγορευμένον εἰς τὸν Γενικὸν Ἔπαρχον νὰ συγκατατεθῇ εἰς ὁποιανδήποτε συνθήκην σκοπὸν ἔχουσαν τὴν κατάργησιν τῆς πολιτικῆς τῶν κατοίκων ὑπάρξεως· καὶ ἐὰν φωραθῇ τοιούτων παρανόμων συνθηκῶν ἔνοχος, νὰ γίνεται πρὸς καιρὸν ἔκπτωτος τοῦ ἐπαγγέλματός του, ἕως οὗ νὰ λαμβάνῃ ἡ Ὑπερτάτη Διοίκησις τὰ ἀναγκαῖα περὶ τούτων μέτρα.

κζ.') Ἔχει χρέος ὁ ἴδιος νὰ περιθάλπῃ τὰς χήρας καὶ ὀρφανὰ τῶν φονευμένων εἰς τὸν ὑπὲρ πατρίδος πόλεμον, καὶ ν' ἀναφέρῃ τὰς θυσίας καὶ δουλεύσεις τῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζομένων, διὰ νὰ ἀντιβραβεύωνται ἐν καιρῷ ἀξιοχρέως παρὰ τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως.

κή.) Οὐδεὶς ἐκ τῶν Γενικῶν Φροντιστῶν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπεκτείνεται εἰς τὰ τοῦ ἄλλου καθήκοντα. Ὅποιος δὲ ἐξ αὐτῶν ἤθελε φωραθῇ παραβάτης τῶν ἰδίων του καθηκόντων, νὰ κρίνεται καὶ νὰ παιδεύεται ἀναλόγως τοῦ ἐγκλήματός του.

κθ.') Ἕως ὅτου νὰ ἐκδοθῶσι νόμοι εἰς τὰ πολιτικὰ καὶ ἐγκληματικὰ Κριτήρια, θέλουν εἶναι εἰς χρῆσιν οἱ νόμοι τῶν ἀειμνήστων ἡμῶν Αὐτοκρατόρων.

λ'.) Οἱ Παραστάται τῆς Γενικῆς Καγκελαρίας, καθὼς καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι πρὸς τὴν Πανελλήνιον Βουλὴν, νὰ ἔχουν ἡλικίαν πλέον τῶν τριάκοντα ἐτῶν.

λά.) Εἰς ἀπροσδόκητον ἀποβίωσίν τινος τῶν Γενικῶν Φροντιστῶν, οἱ λοιποὶ τῆς Καγκελαρίας νὰ ἐκλέγωσι μετὰ τοῦ Ἐπάρχου νέον διάδοχον.

ΤΜΗΜΑ Ζ.'

Γενικὴ τάξις τῆς ἀλληλογραφίας.

λβ.') Ὁ Γενικὸς Ἔπαρχος τῆς νήσου θέλει ἀνταποκρίνεται μὲ τοὺς Μυνίστρους τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως,

καὶ θέλει διανέμει εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς Καγκελαρίας του τὴν εἰς ἕκαστον αὐτῶν ἀναγομένην ὑπόθεσιν. Οἱ Ἔπαρχοι ἀνταποκρίνον αι μὲ τὸν Γενικὸν Ἔπαρχον, οἱ δὲ Ὑποέπαρχοι μὲ τοὺς Ἐπάρχους.

λγ.') Οἱ Φροντισταὶ τῶν ἐπαρχιῶν θέλει ἀνταποκρίνονται μὲ τοὺς Γενικοὺς Φροντιστὰς, οἱ δὲ Ὑποφροντισταὶ τῶν Κοινοτήτων μὲ τοὺς Φροντιστὰς τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ ἀνάπαλιν.

λδ.') Ἡ Ἀστυνομία θέλει ἔχει ἰδιαιτέραν τινὰ δύναμιν, ἥτις ἀναγκαίως πρέπει νὰ ὑπόκηται εἰς μόνους τοὺς Φροντιστὰς τῆς Ἀστυνομίας.

λέ.) Οἱ Γενικοὶ Φροντισταὶ καὶ Ὑποφροντισταὶ τῆς Οἰκονομίας θέλουν ἔχει ἕνα Εἰσπράκτορα καὶ ἕνα Ταμίαν.

λς'.) Ἡ Ἐθνικὴ Σημαία θέλει εἶσθαι δίχροος, ἤτοι κυανῆ καὶ λευκὴ, κατὰ τὸ σχέδιον τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως.

λζ.') Ἡ σφραγὶς τῆς Γενικῆς Διοικήσεως τῆς νήσου θέλει φέρει τὴν Ἀθηνᾶν μὲ τὰ αὐτῆς παράσημα, καὶ ἐπιγραφὴν Διοίκησις τῆς νήσου Κρήτης.

λή.) Ὅλαι αἱ σφραγῖδες τῶν ὑπαλλήλων ὑπουργῶν θέλουν φέρει τὸ αὐτὸ σύμβολον, καὶ διακρίνονται ἀπὸ μόνην τὴν ἐπιγραφήν.

λθ.') Οἱ Παραστάται τῆς νήσου εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βουλὴν θέλουν ἐκλέγονται κατ' ἀναλογίαν τῶν κατοίκων, δηλαδὴ εἷς εἰς τὰς 30 χιλιάδας.

μ'.) Ὁ παρὼν ὀργανικὸς νόμος θέλει κοινοποιηθῇ εἰς ὅλην τὴν νῆσον· τὸ δὲ πρωτότυπον θέλει διατηρηθῇ εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Γενικῆς Καγκελαρίας.

Ἐν Ἀρμένοις, τῇ 20. Μαΐου 1822, καὶ β' ἔτος τῆς ἀνεξαρτησίας.

Ψηφίσματα τῆς Γ. Συνελεύσεως.

Ἡ Γενικὴ συνέλευσις, συμμορφουμένη μὲ τὸ τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως θέσπισμα, ἀναδέχεται διὰ Γενικὸν Ἔπαρχον τῆς νήσου τὸν Κύριον Μιχαὴλ Κουμνηνὸν Ἀφεντούλην.

biblio_1.indd 164-165 27/10/2009 10:09:46 μ

Ἔτι ψηφίζει ἡ Συνέλευσις τὸν Κύριον Νεόφυτον Οἰκονόμον Γενικὸν Γραμματέα τῆς Καγκελαρίας.

Τὸν Κύριον Ἐμμανουὴλ Ἀντωνιάδην Πρωτογραμματέα τοῦ Κλάδου.

Τὸν Γεώργιον Πρωτόπαπαν, τὸν Γεώργιον Παππαδάκην καὶ τὸν Χ. Ἰωάννην Πωλάκην Φροντιστὰς τῆς Οἰκονομίας· θέλει εἶναι ἰσότιμοι καὶ ἰσοδύναμοι, καὶ θέλει ὑπογράφονται ἐξ ἴσου.

Τὸν κύριον Ἀνδρέαν Κριαράκην καὶ Γεώργιον Σακόρραφον Φροντιστὰς τῆς Ἀστυνομίας· ἀμφότεροι εἶναι ἰσότιμοι καὶ ἰσοδύναμοι.

Τὸν κύριον Ἀναγνώστην Ψαρουδάκην, τὸν Ἀνδρέαν Παππαδάκην καὶ τὸν Θεοχάρην Κουγιουμτσόγλου Φροντιστὰς τοῦ Πολέμου· θέλουν ἔχει ἴσην δύναμιν, θέλουν ὑπογράφει ἐξ ἴσου εἰς τὰς διδομένας διαταγὰς ἢ ἔγγραφα, ὥστε ἄνευ τῆς ὑπογραφῆς ἀμφοτέρων τῶν Παραστατῶν τὸ ἔγγραφον μένει ἄκυρον.

Τὸν κύριον Νικόλαον Ἀνδρουλάκην Φροντιστὴν τῆς Θαλάσσης.

Τὸν κύριον Μανασσῆν Προηγούμενον Πρόεδρον.

Τὸν κύριον Ζαχαρίαν Διδάσκαλον, τὸν Στυλιανὸν Χιονάκην καὶ τὸν Ἐμμανουὴλ Βουτσάκην, Φροντιστὰς τοῦ Δικαίου ἰσοτίμους καὶ ἰσοδυνάμους.

Ἐν Ἀρμένοις, τῇ 21. Μαΐου 1822, Β'. ἔτος τῆς ἀνεξαρτησίας.

(Αἱ ὑπογραφαὶ τῶν Πληρεξουσίων.)

Πέτρος Σ. Σκυλίτσης Ὁμηρίδης, ὀργανιστὴς καὶ πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως.

Ἀναγνώστης Ψαροκδάκης, Ἀθανάσιος Ἀρχιμανδρίτης, Ἀνδρέας Κριαράκης, Ἀνδρέας Μάρκου, Ἀνδρέας Φασούλης, Γεώργιος Πρωτοπαπᾶς Σφακίων, Γεώργιος Κουλετάκης, Γεώργιος Μελιδόνης, Γεώργιος Σακόρραφος, Γεώργιος Παπαδάκης, Γρηγόριος Καλλονᾶς, Γεώργιος Πουμνάκης, Γρηγόριος Σαουνάτσος, Δημήτριος Σαριδάκης, Δ. Ἀποστολίδης, Δ. Χρυσαφόπουλος, Εὐθύμιος Ψαρουδάκης, Ἐμ. Στεφανάκης, Ἐμ. Ἀντωνιάδης,

Ἐμμανουὴλ Λουτσάκης, Ζαχαρίας Τσηριγότης Δ. Δ. (α) Θεοχάρ. Κουγιουμτσόγλους (β), Ἰω. Ἀνδρουλοπωλάκης προσκυνητὴς, Ἰω. Στεφανάκης, Ἰω. Βογιατσόγλους, Ἰω. Παπαδάκης, Ἰωάννης Στρατουδάκης, Νικόλ. Κυρτομαδιανὸς, Νικόλαος Βερυκάκης, Νικόλ. Καφάτος, Κ. Δ. Κριτοβουλίδης, Κωνς. Γερακάκης, Λούης Στάης, Λαζαράκης Ἰορδάνου, Μιχαὴλ Παντουβᾶς, Μανασσῆς Προηγούμενος, Μελχισεδὲκ Ἡγούμενος Πρέβελη, Μιχαὴλ Χιονάκης, Νεόφ. Οἰκονόμος, Νικ. Ἀνδρέου, Στυλιανὸς Χιονάκης .....

—o—

Προκήρυξις τοῦ Γενικοῦ Ἐπάρχου.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ.

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΠΑΡΧΟΣ

Πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς νήσου.

Ἡ Ὑπερτάτη Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος ἐνεπιστεύθη εἰς ἐμὲ τὴν φροντίδα τῆς Τοπικῆς ταύτης Διοικήσεως μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ Γενικοῦ Ἐπάρχου. Τὸ βάρος εἶναι ἀνώτερον τῶν δυνάμεών μου, πλὴν ὑπακούοντας εἰς τὰς προσταγὰς τῆς ἱερᾶς μας πατρίδος, θέλει συναγωνισθῶ ὅσον δύναμαι διὰ τὴν ἀκριβῆ ἐκπλήρωσιν τῶν ἰδίων μου καθηκόντων. Χρέος δὲ καὶ πρώτη φροντὶς ἡμῶν εἶναι ἡ πολιτικὴ βελτίωσις τῆς νήσου, καὶ ἡ ἀκριβὴς ἐκτέλεσις τῶν νόμων, οἵτινες ἐγγυῶνται δι' ἡμῶν τὴν τιμὴν, ζωὴν καὶ ἰδιοκτησίαν ὅλων τῶν κατοίκων. Ὑποτασσόμενοι εἰς τοὺς αὐτοὺς νόμους θέλετε δείξει καὶ σεῖς ἑαυτοὺς ἀξίους τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας σας.

Χρέος τῆς Διοικήσεως θέλει εἶσθαι νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ ὑπερασπίζεται τὰ τέκνα της. Χρέος δὲ ἐδικόν σας τὸ νὰ ὑποτάσσεσθε εἰς τοὺς νόμους τοῦ Ἔθνους· νὰ σέβεσθε τὴν Διοίκησιν, καὶ νὰ ὑποτάσσεσθε εἰς τοὺς καθεστῶτας ὑπουργοὺς αὐτῆς.

Ἐξ ὑπουργήματα ἐσυστήθησαν· α.) Τὸ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως· β.) Τὸ τῆς Οἰκονομίας· γ.) Τὸ τῆς Ἀστυνομίας· δ.) Τὸ τοῦ Πολέμου· ε.) Τὸ τῆς Θαλάσσης· ς'.) Τὸ τοῦ Δικαίου. Εἰς αὐτὰ δὲ τὰ ἑξ

(α) Οὗτος ἔλαβεν ὕστερον τὸ ἐπίθετον "Πρακτικίδης."

(β) Καὶ ὁ Θεοχάρης ἔλαβεν ὡσαύτως τὸ ἐπίθετον "Ἀγαθάκης."

biblio_1.indd 166-167 27/10/2009 10:09:47 μ

ἔχει ὁ καθεὶς νὰ διευθύνεται διὰ τὰς καταλλήλους εἰς τὸν κλάδον ὑποθέσεις καὶ νὰ γράφῃ· καὶ ἀπὸ αὐτὸ νὰ λαμβάνῃ ἀποκρίσεις εἰς τὰ γράμματά του, καθὼς καὶ αἱ προσταγαὶ τῆς Διοικήσεως δι' αὐτῶν τῶν ὑπουργημάτων θέλει ἐκδίδονται· τούτων δὲ οἱ Φροντισταὶ τὸν ἀριθμὸν ἑξκαίδεκα ὑπόσχονται μετ' ἐμοῦ διὰ τοῦ ἑπομένου Ὅρκου τὴν ἀκριβῆ παρατήρησιν τῶν ὠφελίμων σκοπῶν τῆς Διοικήσεως καὶ τὴν εὐπείθειαν πρὸς τὰς νομίμους Ἀρχὰς τῆς Ἑλλάδος.

ΟΡΚΟΣ.

" Ὀρκιζόμεθα ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων πίστιν πρὸς τὴν πατρί-
„ δα, ὑποταγὴν πρὸς τὸν Ὀργανικὸν νόμον, οἷον ἔδωκεν ἡ ἐν Ἐπι-
„ δαύρῳ Ἐθνικὴ Συνέλευσις, καὶ εὐπείθειαν πρὸς τὰς νομίμους Ἀρ-
„ χὰς τῆς Ἑλλάδος. Παραβάται δ' ἑνὸς τούτων γενόμενοι, καὶ τῶν
„ νόμων ἐὰν διαφύγωμεν τὴν αὐστηρότητα, νὰ ἔχωμεν τὴν Θεότητα
„ ἐκδικήτριαν.

Ἐν Ἀρμένοις, τῇ 21. Μαΐου 1822, καὶ Β' ἔτος τῆς ἀνεξαρτησίας.

Μιχαὴλ Κουμνηνὸς Ἀφεντούλιεφ.

Ν. Οἰκονόμος, Χ. Ἰωάννης Ἀνδρουλιδάκης ὁ καὶ Πωλάκης, Ἀνδρέας Κριαράκης, Γεώργιος Παπαδάκης, Μανασσῆς Προηγούμενος, Πρωτόπαπας Σφακίων Γεώργιος, Νικόλαος Ἀνδρέου, Μελχισεδὲκ Ἡγούμενος Πρέβελη, Ἀναγνώστης Ψαρουδάκης, Στυλιανὸς Χιονάκης, Ζαχαρίας Τσηριγότης, Δ. Δ., Θεοχάρης Κουγιουμτσόγλους, Γεώργιος Σακόρραφος, Ἐμμανουὴλ Βουτσάκης.

—o—

Πανταχοῦ τῆς Κρήτης αἱ ἔνεδραι, αἱ ἀψιμαχίαι καὶ οἱ ἀκροβολισμοὶ ἐνηργοῦντο κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο καὶ δραστηριώτεραι καὶ μᾶλλον ἐπιβλαβεῖς εἰς τοὺς Τούρκους· τοιαῦται καθ' ἡμέραν σχεδὸν ἐπράττοντο περὶ τὸ Ἡράκλειον ἀπὸ τοὺς Ἀνωγειανοὺς καὶ τοὺς καταλαβόντας ἤδη τὸν Αὐλοπόταμον, ὡσαύτως ἐγίνοντο τοιαῦται καὶ περὶ τὴν Ῥεθύμνην καὶ τὴν Κυδωνίαν, καὶ ἦσαν περιωρισμένοι ἕνεκα τούτων εἰς τὰ φρούρια οἱ Τοῦρκοι· ἃς ἴδωμεν ὅμως ἐνταῦθα, εἰδικώτερον, τί ἐγίνετο καὶ εἰς τὸ χωρίον Στέρνας τοῦ Ἀκρωτηρίου.

Ὀγδοήκοντα περίπου Τοῦρκοι, ὡς προεἰπομεν, ἦσαν

περικλεισμένοι καὶ εις τὸν πύργον τοῦ εἰρημένου χωριου, τοὺς ὁποίους ὁ Ι. Σακίρης, ὁ Γ. Δαμινὸς καὶ Κ. Πρινόλης εἶχον καταπολεμήσει μετὰ τὰ συμβάντα περὶ τὸ χωρίον Κουνουπιδιανὰ (ὅρα σελ. 110), καὶ ἦσαν ἐγγὺς ἤδη νὰ κατεξολοθρευθῶσι· διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ λάβωσιν ἔκτοτε καὶ ἀπὸ κἀνὲν μέρος βοήθειαν, καθόσον καὶ περαιτέρω τῆς Χαλέπας ἐκ μέρους τῶν Χανίων δὲν ἠδύναντο τοῦ λοιποῦ οἱ Τοῦρκοι νὰ προχωρήσωσι, κωλυόμενοι ἀπὸ τοὺς περὶ τὸν Νικόλαον Ταμπαρὲν καὶ Νικόλαον Καλαθάκην, ἑτοιμαζομένους τότε νὰ καταλάβουν καὶ αὐτὴν τὴν Χαλέπαν, καὶ νὰ ἐκδιώξωσιν ἐκεῖθεν τοὺς Τούρκους εἰς τὸ φρούριον. Καὶ οἱ Σουδιανοὶ Τοῦρκοι ὁμοίως ἐκωλύοντο δραστηρίως ἀπὸ τοὺς πολιορκητὰς ν' ἀποβῶσιν εἰς τὴν ξηράν· πῶς ὅμως παρ' ἐλπίδα διεσώθησαν οὗτοι; Τὴν 25. ἢ 26. τοῦ Μαΐου παρήγγειλεν εἰς τὸν Γ. Δαμινὸν εἷς ἐκ τῶν πολιορκουμένων Τούρκων, ὁ Τουσούνης Τσοῦνος καλούμενος « νὰ φύγωσι τάχιστα ἀπὸ τὸ Ἀκρωτήριον, διότι φθάνουσι στόλοι, καὶ στρατεύματα ἀρκετὰ, καὶ θὰ κλεισθῇ ὁ δρόμος των. » Ὁ Ὀθωμανὸς βέβαιος ὢν περὶ τούτου, εἶπε τότε ταῦτα ἐπὶ σκοπῷ νὰ καταπτοήσῃ μᾶλλον τοὺς ἀντιπάλους του· τοιαῦτα ὅμως πολλάκις πρότερον ῥηθέντα οἱ Ἕλληνες τὰ ἐθεώρουν ἤδη ὡς ἀνεμώλια· κατέβαλον μολαταῦτα τότε περισσοτέραν δραστηριότητα οἱ πολιορκηταὶ, καὶ ἡτοιμάζοντο νὰ ἐπιτεθῶσι βαρύτεροι ὁπωσδήποτε διὰ νὰ τοὺς καταστρέψωσιν· ὅθεν καὶ ἤθελον ἀπωλεσθῇ βεβαίως ὅλοι τότε οἱ Τοῦρκοι, ἂν τὴν 28. τοῦ μηνὸς ἀπὸ πρωΐας δὲν ἔβλεπον σημαντικὸν στόλον κανονοβολοῦντα καὶ κατευθυνόμενον εἰς τὸν Ἀμφιμαλλικὸν κόλπον· ἐπέμειναν ὅμως καὶ ταύτην τὴν ἡμέραν εἰς τὴν πολιορκίαν βαρυθυμοῦντες οἱ Ἕλληνες· ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἐνθαῤῥυνθέντες ἤδη, τοὺς περιεφρόνησαν ἐξελθόντες κατ' αὐτῶν· πῶς δὲ διεσώθησαν τόσοι Ἕλληνες, εὑρεθέντες εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κατὰ τὸ Ἀκρωτήριον, θέλομεν διαλάβει εἰς τὸ ἑπόμενον κεφάλαιον. Εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν εὗρον οἱ Αἰγύπτιοι τὴν Κρήτην, ὅτε ἔκαμαν τὴν πρώτην ἀπόβασίν των.

biblio_1.indd 168-169 27/10/2009 10:09:47 μ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Συμβάντα ἀπὸ 28. Μαΐου 1822 μέχρι 30. Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

Πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἠπείλουν συχνάκις οἱ Τοῦρκοι τοὺς Ἕλληνας, λέγοντες· «Οἱ στόλοι μας ἔρχονται, » στρατεύματα πολλὰ μᾶς ἔρχονται, καὶ τί θὰ γίνετε » σεῖς τότε;», οἱ Ἕλληνες ὅμως ἀκούσαντες πολλάκις ταῦτα, καὶ ἔτος ὁλόκληρον σχεδὸν οὕτως ἀπειλούμενοι, δὲν ἐπίστευον, ἀλλὰ τὴν 28. τοῦ Μαΐου ἔγεινε τοῦτο καὶ πιστευτὸν, καὶ ὁρατόν.

Ἀπὸ τὸ πρωῒ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καταγόμενα τὰ πλοῖα εἰς τὸν Ἀμφιμαλλικὸν κόλπον (τὴν Σοῦδαν), ἐξερεύγοντο μακρόθεν ἀπείρους κανονοβολισμούς· ὁ δὲ σκοπὸς των βέβαια ἦτο νὰ καταπλήξωσι τοὺς πολεμίους, εἰς τοὺς ὁποίους μετ' ὀλίγον ἔμελλον ν' ἀντιπαραταχθῶσι. Διέπλευσε δὲ ὁ στόλος ἐκεῖνος ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν μέχρι τῆς Κρήτης, καὶ προσέτι διέτριψε περὶ τὴν νῆσον Κάσον, καὶ ἀπέναντι τοῦ Ἡρακλείου ἱκανὰς ἡμέρας ἐξ αἰτίας τῆς γαλήνης, χωρὶς ν' ἀπαντηθῇ ὑπὸ Ἑλληνικῶν πλοίων καθ' ὅλον αὐτὸν τὸν μακρὸν διάπλουν.

Τὴν 23. λοιπὸν τοῦ Μαΐου ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐνελιμενίσθησαν ἑκατὸν δεκατέσσαρα πλοῖα εἰς τὸν εἰρημένον κόλπον. Ἐκ τούτων δὲ, τὰ μὲν τριάκοντα περίπου ἦσαν πολεμικὰ τῆς Αἰγύπτου, φέροντα τὴν τουρκικὴν σημαίαν, τὰ δὲ λοιπὰ ἦσαν φορτηγὰ, εἰς τὰ ὁποῖα ὅλα ἐκυμάτιζεν ἡ σημαία πολλῶν δυνάμεων τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης· καὶ μετεκόμιζον ταῦτα, ἐπιδεικνύοντα τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ εἰς τὰς σημαίας των, τὰ πρὸς πόλεμον ἀναγκαῖα καὶ τοὺς στρατοὺς τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐβοήθουν οὕτω τὸν τύραννον διὰ νὰ καταπολεμήσῃ τοὺς μαχομένους καὶ ἐξολοθρευομένους Ἕλληνας ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου τοῦ Σταυροῦ.

Δέκα χιλιάδες ἦσαν περίπου, καὶ τὸ πλεῖστον μάλιστα

μέρος αὐτῶν ἐκ τῶν μισθοφόρων μαχιμωτάτων Ἀλβανῶν, οἱ μεταφερθέντες στρατοὶ, ἐν οἷς ἦσαν πεντακόσιοι περίπου τῆς Αἰγύπτου ἱππεῖς, καὶ αὐτῶν ὅλων ἀρχηγὸς ὑπῆρχεν ὁ Χασὰν πασᾶς, ὁ Ἀλβανὸς ἐκεῖνος, ὅστις εἶχε σταλῇ καὶ προηγουμένως ὑπὸ τῆς Πόρτας μετὰ τοῦ Μεχμεταλῆ, διὰ ν' ἀποκαταστήσωσι τὰ πράγματα τῆς Αἰγύπτου.

Ἡ παρουσία τοιαύτης δυνάμεως ἐνεθάρρυνεν, ὡς ἦτον ἐπόμενον, τοὺς Τούρκους· διότι ἅμα ἐνελιμενίζοντο πλοῖα, εὐθὺς ἐπεχείρουν καὶ τὴν ἀπόβασιν ἕκαστον μὲ κανονοβολὰς, διὰ νὰ φοβίσωσι μᾶλλον μὲ τοῦτο. Ταὐτοχρόνως δὲ ἐξῆλθον λίαν πρωῒ καὶ ἐκ τοῦ φρουρίου πολλοὶ Τοῦρκοι, διὰ νὰ δώσωσι ταχέως τὴν συνδρομήν των εἰς τοὺς ἀποβιβαζομένους κατὰ τὰς Ἀλυκὰς στρατούς. Τοιαῦτα ὅμως νέα φαινόμενα ἀπεθάρρυνον πρὸς ὥραν τοὺς Ἕλληνας, καθόσον περιεκλείοντο εἰς ἐκείνην τὴν περίστασιν καὶ πολλοὶ εἰς τὸ Ἀκρωτήριον τοῦ Μελέχα, ὅπου καὶ ἐκινδύνευον. Ἀλλ' οἱ εὑρεθέντες τότε ὁπλαρχηγοὶ Σήφακας καὶ Ι. Χάλης εἰς Νεροκοῦρον ἐνεψύχωσαν ἐκ νέου τόσον τοὺς στρατιώτας των, ὥστε τοὺς ἐφιλοτίμησαν καὶ νὰ προκινδυνεύσωσι, διὰ νὰ σώσωσι τοὺς ὡς ἀνωτέρω κινδυνεύοντας.

Κατὰ τὸ Ἀκρωτήριον, ὡς εἴπομεν, ὑπέκειντο εἰς κίνδυνον ἐπέκεινα τῶν τριακοσίων Ἑλλήνων πολεμικῶν, δηλονότι ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ γερόντων, ἐξ ὧν πολλοὶ τοιοῦτοι εἶχον μεταβῇ ἐκεῖσε, ἐπερειδόμενοι εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ὅπλων των, διὰ νὰ συνάζωσιν ἐλαίας, καὶ ἄλλα τρόφιμα τὰ πρὸς τὸ ζῆν· τὸ δὲ Ἀκρωτήριον ἑνόνει ἰσθμός τις μὲ τὸ ὅλον τῆς Κρήτης, τοῦ ὁποίου μετ' ὀλίγον κατεσταίνοντο ὅλως διόλου κύριοι οἱ Τοῦρκοι, καὶ τότε ἀπέβαινε δυσχερεστάτη ἡ διάβασις τῶν περικλειομένων ἐκεῖ εἰς τόπον ἐπικίνδυνον.

Ταῦτα πάντα καθορῶντες ὁ Σήφακας καὶ Χάλης, ἐκινήθησαν ἀμέσως, ἀφειδήσαντες παντὸς κινδύνου, κατὰ τῶν πολεμίων μὲ μόλις τριακοσίους ἐκ τῶν παρευρεθέντων τότε ἀνδρῶν· εἰς τοιαύτην ὅμως ὥραν, οἱ μὲν ἐξελθόντες

biblio_1.indd 170-171 27/10/2009 10:09:47 μ

τῶν Χανίων περίπου χίλιοι Τοῦρκοι εἶχον προχωρήσει μέχρι τῆς θέσεως Βλυτέα, οἱ δὲ ἀπεβιβάζοντο ἡρέμα εἰς Ἀλυκάς, καὶ οἱ ἐν τῷ Ἀκρωτηρίῳ μένοντες ἔβλεπον ἐκ τῶν ὀρέων μὲ ἀπελπισίαν τὸν κίνδυνον. Διηρέθησαν δὲ τότε καὶ οἱ ὡς ἀνωτέρω τυχόντες Ἕλληνες· καὶ ὁ μὲν Χάλης μέ τινας ἐξ αὐτῶν ἐπιπεσὼν εἰς Ἀλυκὰς, κατεθορύβει καὶ εἰς τὸ πεδίον ἀκόμη τοὺς ἀποβιβαζομένους πεζοὺς καὶ ἱππεῖς· ὁ δὲ Σήφακας μὲ τοὺς λοιποὺς ἐπιδραμὼν εἰς Βλυτέαν, κατεπολέμησε καὶ κατεδίωξεν εἰς τὸ φρούριον τοὺς Χανιώτας. Εὗρον λοιπὸν ἁρμόδιον τὸν καιρὸν οἱ κινδυνεύοντες εἰς Ἀκρωτήριον, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἐγίνοντο αἱ δύο ταὐτοχρόνως συμπλοκαὶ, ὁρμήσαντες οἱ ἀπόλεμοι καὶ πολεμικοὶ, διέβησαν, πολλοὶ μάλιστα καὶ διὰ τοῦ αἰγιαλοῦ, ἀβλαβεῖς ὡς οἱ Ἑβραῖοι τὸ πάλαι τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ ἠσφαλίσθησαν εἰς τὸ χωρίον Τσουκαλαριά· τὸ δὲ παράδοξον, ὅτι εἷς καὶ μόνος ἐξ ὅλων ἐκείνων ἐφονεύθη, καί τοι προσβαλλομένων σφοδρῶς ὑπὸ τῶν ἐναντίων.

Ἠνώθησαν λοιπὸν μετὰ ταῦτα οἱ ὡπλισμένοι Ἕλληνες ὅλοι, τόσον οἱ περὶ τὸν Σήφακαν, ὅσον καὶ οἱ διασωθέντες ἐκ τοῦ Ἀκρωτηρίου πολεμισταὶ εἰς Ἀλυκὰς μετὰ τοῦ Χάλη· ὅθεν καὶ δι' ὅλης ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐμάχοντο καρτερικῶς καὶ ἐναντίον τῶν Κυδωνιατῶν Τούρκων, οἵτινες εἶχον ἐπανέλθει εἰς τὸν τόπον τῆς μάχης ἐκ τοῦ φρουρίου πλειότεροι, καὶ ἐναντίον ταὐτοχρόνως τῶν ἀποβιβαζομένων, καὶ ἐθανάτοναν ἐκ τούτων πολλούς. Τινὰ δὲ καὶ τῶν προσορμισθέντων πολεμικῶν πλοίων εἶχον πλησιάσει παρὰ τῷ αἰγιαλῷ τότε, καὶ ἔῤῥιπτον κατὰ τῶν Ἑλλήνων ὡς χάλαζαν τὰς σφαίρας των, ἀλλ' οὗτοι ἔμαθον νὰ τὰς περιφρονῶσιν· ὅθεν καὶ οὐδεμίαν ζημίαν ὑπέφερον ἐκ τούτων· ἔπεσον δὲ τότε ἐκ τῶν νέων Αἰγυπτίων στρατιωτῶν κάμποσοι, ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων ὀλίγοι μόνον τινές.

Ἡ νὺξ ἐπῆλθεν οὕτω· καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες καταλιπόντες ἐν αὐτῇ τὰς πεδινωτέρας θέσεις των, ὡς μὴ δυνάμενοι τοῦ λοιποῦ ἄνευ κινδύνου νὰ τὰς κατέχωσιν, ὠχυρώθησαν πάλιν εἰς Μαλάξαν· ὁ δὲ Χασὰν πασᾶς ἀπεβίβασε τὴν

ἐπιοῦσαν ὅλον του τὸν στρατὸν, σκηνώσας πλησίον εἰς τὰς Ἀλυκάς· πάντοτε ὅμως κατεθορυβεῖτο ἀπὸ τὰς ἐνέδρας τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες καὶ ἀμέσως ἤρχισαν νὰ τὸν ἐνοχλῶσιν ἀπὸ τὰς θέσεις των.

Ἡ πρώτη ἐκείνη τόλμη τῶν εἰρημένων ὁπλαρχηγῶν καὶ ἡ νίκη ἔδωκαν θάῤῥος εἰς τοὺς Ἕλληνας· περιῆλθε δὲ μετὰ τοῦτο ὁ Σήφακας καὶ ὁ Ι. Χάλης τὰς ὑπωρείας, ἔνθα διέσωζον τὰς οἰκογενείας των πεφοβισμένοι οἱ συναγωνισταὶ καὶ συστρατιῶταί των, τοὺς ὁποίους ἐνεθάῤῥυνον εἰς τὸ νὰ μὴ πτοηθῶσιν ὁλοτελῶς τὸν νέον ἐχθρὸν, καὶ τοὺς προητοίμαζαν οὕτως εἰς νέας νίκας.

Κατ' αὐτὰς ὅμως τὰς ἡμέρας ἄλλη καταπληκτικὴ εἴδησις κατετρόμαξε τοὺς Κρῆτας Ἕλληνας· διότι εἶχεν ἤδη κοινολογηθῆ ὅτι ὁ Δράμαλης μὲ τὰ πολυπληθῆ στίφη τῶν βαρβάρων του ἐμβῆκεν εἰς Πελοπόννησον, καὶ κατερήμονε πᾶν τὸ προστυχόν. Κίνδυνος μέγας ἐπαρουσιάζετο τότε εἰς Πελοπόννησον, ὁ αὐτὸς δὲ κίνδυνος παρομοίως καὶ εἰς Κρήτην· ὅθεν καὶ ἐσυμπέρανον τότε πολλοὶ, κρίναντες ἀπὸ τὰ δύο ἐκεῖνα μεγάλα κινήματα, τὰ ὁποῖα ὁ ἐχθρὸς ταυτοχρόνως ἐνήργησεν, ὅτι ἠνέῳξεν ὁ Ἅδης τὸ στόμα του, διὰ νὰ καταπίῃ ὅλους τοὺς Ἕλληνας! Τεθολωμένος ἐφαίνετο τὰς ἡμέρας ἐκείνας ὁ ὁρίζων τῆς Ἑλλάδος· οἱ δὲ φίλοι τῆς ἀνθρωπότητος σκυθρωποὶ ἐσυλλογίζοντο, μήπως ἐκ τῆς ἀδυναμίας των οἱ Ἕλληνες ἀπολεσθῶσιν! Ὁ Θεὸς ὅμως ἐνίσχυσε τοὺς ἀδυνάτους· ὅθεν καὶ μετ' ὀλίγον ἐνίκησαν οἱ Ἕλληνες εἰς Πελοπόννησον τὸν Δράμαλην, καὶ τὸν κατεστενοχώρησαν νὰ εὕρῃ μὲ ὀλίγους παρευρεθέντας τὴν σωτηρίαν του εἰς τὴν ἐπονείδιστον ἐκείνην φυγήν του· οἱ δὲ Κρῆτες ἐνίκων καὶ αὐτοὶ εἰς πόλλὰ μέρη ἐκ διαλειμμάτων τὸν Χασὰν, ἐγκαταλελειμμένοι πάλιν εἰς μόνους ἑαυτοὺς ἀβοήθητοι· καὶ ἤθελον κατεξολοθρεύσει καὶ οἱ Κρῆτες τὸν ἐπελθόντα τοῦτον ἐχθρὸν, ἂν εἶχον τοὐλάχιστον τὰ πρὸς πόλεμον ἀναγκαῖα ἀρκοῦντα.

Σκηνώσας εἰς τὸ εἰρημένον μέρος ὁ νεωστὶ ἐλθὼν ἐξ Αἰγύπτου Χασὰν πασᾶς μεθ' ὅλου τοῦ στρατοῦ του, προητοιμάζετο, καὶ ἐσκέπτετο συμβουλευόμενος μὲ τοὺς

biblio_1.indd 172-173 27/10/2009 10:09:48 μ

ἐντοπίους Τούρκους, πόθεν νὰ κινήσῃ, διὰ νὰ προσβάλῃ τοὺς Ἕλληνας· οἱ δὲ Ἕλληνες ἱστάμενοι ἄνωθεν ἐπὶ τῆς Μαλάξης, παρετήρουν τὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις, μετὰ τῶν ὁποίων ἔμελλον νὰ ἔλθουν εἰς σύγκρουσιν, καὶ ἐπερίμεναν νὰ ἰδοῦν ποῦ ἔμελλε νὰ κινήσῃ, διὰ νὰ τὸν ἐπάρουν κατόπιν. Τὴν δευτέραν δὲ ἡμέραν ἔτυχον περιπατοῦντες ἐκεῖ ὁ Ἐμ. Ἀντωνιάδης μετὰ τοῦ Πέτρου Τσουκαλαρίανοῦ, γνωρίζοντος λεπτομερῶς τὸ μέρος, ὅπου εἶχε σκηνώσει μετὰ τῶν στρατευμάτων του ὁ Χασὰν Πασᾶς· ἐξέταζε δὲ ὁ ῥηθεὶς τὸν στρατιωτικὸν τοῦτον περὶ τῶν διαφόρων ἐκεῖ θέσεων, καὶ πόθεν ἠμπόρουν νὰ κτυπήσουν τὸν πολέμιον, ἂν ἐπετίθεντο κατ' αὐτοῦ· ὁ δὲ Πέτρος περιέγραφε τόσον ἀκριβῶς τὰς θέσεις, ὥστε ἔβλεπέ τις, ὅτι δὲν ἦτο δύσκολον νὰ ἐπιπέσουν ἔξαφνα ἐκεῖ οἱ Ἕλληνες, καὶ νὰ φέρουν μεγάλην πρὸς τὸν πολέμιόν των βλάβην. Μετὰ τὴν συνέντευξιν δὲ ταύτην προσεκλήθη ἐκεῖ καὶ ὁ ὁπλαρχηγὸς τῆς θέσεως τῆς Μαλάξης Σήφακας, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔγινεν ἀκριβὴς ἔκθεσις τοῦ πράγματος· ἀφοῦ δὲ καὶ αὐτὸς ἐξέτασε τὸν Πέτρον, καὶ ἔλαβε τὰς ἀναγκαίας περὶ τῶν διαφόρων ἐκεῖ θέσεων πληροφορίας, ἀνέκραξε μετ' ἐνθουσιασμοῦ, ὅτι εἶναι ἕτοιμος νὰ ἐπιπέσῃ ἐν καιρῷ νυκτὸς κατὰ τῶν σκηνῶν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ νὰ φέρῃ εἰς αὐτὸν μεγίστην βλάβην, ἤρκει μόνον νὰ συγκατετέθετο εἰς τοῦτο καὶ ὁ Γενικὸς Ἔπαρχος, διὰ νὰ ἐνεργήσῃ τὰ χρειώδη πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ.

Λαβὼν δὲ περὶ πάντων τούτων γνῶσιν καὶ ὁ Γενικὸς Ἔπαρχος, καὶ πεισθεὶς περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ σκοποῦ καὶ ἐκ τῶν ἰδίων του παρατηρήσεων καὶ τῶν πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας ἔλαβε, διέταξε καὶ ἐγράφησαν ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Ἀναγνώστην Παναγιώτου καὶ τὸν Χάλην, διὰ τῶν ὁποίων τοὺς ἐπροσκαλοῦσε νὰ παρευρεθοῦν εἰς Μαλάξαν τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν μὲ ὅσους ἐδύναντο νὰ παραλάβουν μαζῆ των πλειοτέρους στρατιώτας. Καὶ πραγματικῶς τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἔφθασεν ὁ Χάλης μὲ διακοσίους περίπου στρατιώτας, καὶ ἐκοινοποιήθη καὶ πρὸς αὐτὸν τὸ σχέδιον· μὲ τοιοῦτον δὲ ἐνθουσιασμὸν τὸ παρεδέχθη, ἀφοῦ μάλιστα

κατώπτευσε καὶ οὗτος ὅλας τὰς θέσεις, ὥστε ἐσυμφώνουν μετὰ τοῦ Σήφακα νὰ τὸ ἐνεργήσουν τὴν ἰδίαν νύκτα, ἐλπίζοντες πάντοτε ὅτι καὶ οἱ Λακκιῶται ἤθελον τοὺς προφθάσει εἰς τὴν μάχην. Ἐνώπιον λοιπὸν τοῦ Γενικοῦ Ἐπάρχου ἔγινε τὸ σχέδιον τῆς μάχης, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ μὲν Σήφακας μὲ τοὺς στρατιώτας του ἤθελεν ὁρμήσει κατὰ τῶν σκηνῶν τοῦ Πασᾶ, ὁ δὲ Χάλης ἤθελε προσβάλει μὲ τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του τὸ κέντρον τοῦ στρατοῦ, καὶ ὁ Μανδᾶς μὲ ἀριθμόν τινα στρατιωτῶν ἤθελε καταλάβει τὸ χωρίον Τσουκαλαρὶα, ὅπου εἶχον οἱ Τοῦρκοι τὰς φυλακάς των· ἐσυμφωνήθη προσέτι νὰ ἑτοιμασθοῦν, καὶ νὰ κινήσουν ἀπὸ τὴν Μαλάξαν περὶ τὸ μεσονύκτιον.

Ἀνεχώρησαν λοιπὸν οἱ ὁπλαρχηγοί, καὶ καθεὶς ὑπῆγεν εἰς τὸ στρατόπεδόν του, καὶ ἐκοινοποίησεν εἰς τοὺς στρατιώτας τὸ σχέδιον, διατάξας αὐτοὺς νὰ κοιμηθοῦν ὀλίγον, καὶ νὰ ἐξυπνήσουν περὶ τὴν ἑνδεκάτην, ὥραν διὰ νὰ κινήσουν τὴν δωδεκάτην. Ἀλλ' ὁ κυριεύσας αὐτοὺς γλυκὺς ὕπνος τοῦ Ἰουνίου μόλις τοὺς ἐσυγχώρησε νὰ κινήσουν τὴν δευτέραν ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Εἰς στρατόπεδον, ὅπου δὲν ὑπάρχει τάξις καὶ αὐστηρὰ πειθαρχία, τίποτε βεβαίως ὑγιὲς δὲν ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ· διὸ καὶ ὅτε κατέβησαν εἰς τὴν ὑπώρειαν, τὸ λυκαυγὲς εἶχε προχωρήσει, καὶ ἡ ἡμέρα κατελάμβανεν αὐτούς. Ἀλλ' εἶχε προχωρήσει ὁ Σήφακας καὶ ὁ Χάλης χωρὶς νὰ δειλιάσουν παντάπασι, προτιθέμενοι νὰ φθάσουν εἰς τὰς ὡρισμένας θέσεις των. Ἐνῷ δὲ αὐτοὶ ἐπροχώρουν οὕτως, εἶχε φθάσει καὶ ὁ Μανδᾶς εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ χωρίου τῶν Τσουκαλαριῶν, ὁπόθεν ἔμελλε νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸ χωρίον· διὰ νὰ προφθάσῃ δὲ καὶ αὐτὸς ταχύτερον εἰς τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ καταλάβῃ, ἀνέβη ἕνα τοῖχον κτισμένον ἀπὸ ξηρὰς πέτρας, ὅστις κρημνισθεὶς ἐπροξένησε κρότον μέγαν, ὥστε ὁ κρότος οὗτος ἐξύπνησε τοὺς ἐκεῖ φύλακας. Ἰδόντες δὲ οὗτοι τοὺς Ἕλληνας ἐφορμῶντας, ἤρχισαν νὰ πυροβολοῦν, καὶ πρὶν φθάσῃ ὁ Σήφακας καὶ ὁ Χάλης εἰς τὰς ὡρισμένας θέσεις, οἱ ἐχθροὶ εἶχον ἐξυπνήσει, καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν σκηνῶν των, ἡτοιμάζοντο εἰς μάχην. Πλησιάζων δὲ ὁ Σήφακας εἰς τὰς

biblio_1.indd 174-175 27/10/2009 10:09:49 μ

σκηνὰς καὶ ἀκούων, ἀφ' ἑνὸς μὲν μέρους τοὺς πυροβολισμούς, βλέπων δ' ἀφ' ἑτέρου καὶ ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἦσαν εἰς κίνησιν, ἐσταμάτησε μετὰ τῶν στρατιωτῶν του, καὶ ἀφοῦ ἐπυροβόλησεν ἅπαξ καὶ δὶς κατὰ τῶν Τούρκων καὶ ἐπὶ τῶν σκηνῶν των ἀπεσύρετο, ἀποκρούων τοὺς ἐπάνω του ἐρχομένους ἐχθροὺς, ἑωσοῦ ἔφθασεν εἰς τὴν ὑπώρειαν τῆς Μαλάξης, ὅπου ἠμπόρει νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ νῶτά του· ἐκεῖ ἔφθασαν καὶ οἱ ἄλλοι καὶ ἐτοποθετήθησαν, καὶ ἐκεῖθεν ἤρχισαν πλέον νὰ μάχωνται καὶ τὰ δύω μέρη πεισματωδῶς· καὶ πότε μὲν οἱ Τοῦρκοι, καὶ μάλιστα ἀφοῦ ἔφθασαν καὶ οἱ ἐν Κυδωνίᾳ πρὸς βοήθειάν των, ὥρμουσαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων, πότε δὲ πάλιν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν Τούρκων, ἀλλ' οὔτε τὸ ἕν, οὔτε τὸ ἄλλο μέρος ἠδυνήθη νὰ ἐκτοπίσῃ τὸν πολέμιόν του. Εἰς αὐτὴν τὴν ἀμφιῤῥεπῆ κατάστασιν εὑρίσκοντο καὶ τὰ δύω στρατόπεδα, καὶ ἠμπόρει μάλιστα νὰ εἴπῃ τις, ὅτι ἡ νίκη μᾶλλον ὑπεμειδία εἰς τοὺς Τούρκους, ὅτε ἔξαφνα ἔφθασεν ὁ Ἀναγνώστης Παναγιώτου μὲ τοὺς Λακκιώτας καὶ ἄλλους, οἵτινες βλέποντες τὴν κατάστασιν τῆς μάχης, χωρὶς ποσῶς ν' ἀιαπαυθοῦν ὥρμησαν κατὰ τῶν Τούρκων μὲ τὴν ἀκατατρόμητον ἀνδρίαν των· ἐκ δὲ τῆς ὁρμῆς ταύτης τῶν Λακκιωτῶν ἐμψυχωθέντες καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες, ὥρμησαν καὶ αὐτοὶ συγχρόνως, καὶ ἐπιπεσόντες κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν, καὶ τοὺς κατεδίωκον φονεύοντες ἕως εἰς τὰς σκηνάς των, ὅπου πλέον ἡ πεδιὰς δὲν τοῖς ἐπαυγχώρει νὰ προχωρήσουν περαιτέρω.

Ἀλλὰ τί νὰ εἴπῃ τις! Ἂν μέρος τῶν στρατιωτῶν δὲν ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν ἀπογύμνωσιν τῶν φονευομένων ἐχθρῶν, καὶ ἐξηκολούθουν τὴν καταδίωξιν, βεβαίως οἱ φονευόμενοι ἐκ τῶν Τούρκων ἤθελον φθάσει εἰς μέγιστον ἀριθμόν. Κατὰ τὰς ὁποίας ὅμως οἱ Ἕλληνες ἔπειτα ἔλαβον εἰδήσεις Τοῦρκοι ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους ἐφονεύθησαν εἰς τὴν μάχην ταύτην, καὶ πλειότεροι ἐπληγώθησαν, ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων δὲ ἐφονεύθησαν δεκαπέντε, καὶ ἐπληγώθησαν ἀρκετοί. Οἱ Ἕλληνες ἐν τούτοις στενοχωρούμενοι ὑπὸ τῆς πείνης καὶ δίψης, ἀπεφάσισαν νὰ ἀναβοῦν εἰς τὴν Μαλάξαν, ὅπου, ἀφοῦ παν-

δήμως ἐδοξολόγησαν τὸν Θεὸν διὰ τὴν νίκην των, προστα μένου τοῦ Γ. Ἐπάρχου, ἐκοιμήθησαν καὶ ἀναπαύθησαν.

Ἀλλ' ἂν οἱ Ἕλληνες ἐξεκινοῦσαν τὸ μεσονύκτιον ἀπὸ τὴν Μαλάξαν, καὶ κατελάμβανον τὰς ὁποίας εἶχον σχεδιάσει θέσεις ἐν καιρῷ τῆς νυκτὸς, καὶ τὸ σχέδιόν των ἤθελεν ἐκτελεσθῆ ἀκριβῶς, καὶ τὸ Αἰγυπτιακὸν στράτευμα τότε κατὰ μέγα μέρος ἤθελεν ἐξολοθρευθῆ· καὶ ἡ Κρήτη ἔκτοτε ἤθελεν ἀπαλλαχθῆ ἀπὸ πολλὰ δεινὰ, τὰ ὁποῖα ἀκολούθως ὑπέφερεν ἐκ τοῦ στρατεύματος τούτου καὶ ἄλλων, ἅτινα κατόπιν ἔφθασαν εἰς Κρήτην. Ἀλλ' ἀπὸ στρατὸν, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ὑπάρχει ἀκριβὴς τάξις καὶ αὐστηρὰ πειθαρχία, ἢ μᾶλλον ἀπὸ ἄτακτον στρατὸν, τίποτε βεβαίως ὑγιὲς δὲν ἠμπορεῖ τις νὰ περιμένῃ, καὶ ἂν ἀπὸ λέοντας ἤθελε σύγκεισθαι οὗτος.

Ἡ ῥηθεῖσα μολονοτοῦτο νίκη ἔκαμε τοὺς Ἕλληνας νὰ περιφρονήσωσιν ὅλως διόλου τοὺς νέους ἐχθροὺς, τοὺς ὁποίους καὶ ἠνώχλουν πάλιν ἀδιακόπως δι' ἐνεδρῶν συχνῶν καὶ ἀκροβολισμῶν· ὁ δὲ Ἀλβανὸς ἐσκηνωμένος εἰς τὸ εἰρημένον μέρος ἐπέμενεν, ἀπορῶν τί νὰ πράξῃ ἐφεξῆς.

Ὅ,τι δὲ ὁ μακαρίτης Βότσαρης ἐπεχείρησε νὰ πράξῃ κατὰ τοῦ Πασᾶ τῆς Σκόδρας εἰς τὴν Ῥούμελην, τοῦτ' αὐτὸ εἶχεν ἐπιχειρήσει πρὸ ἑνὸς ἔτους νὰ κατορθώσῃ εἰς Κρήτην καὶ ὁ Σήφακας μετὰ τοῦ Ἰ. Χάλη ἐναντίον τοῦ Ἀλβανοῦ Χασὰν πασᾶ, καὶ μᾶλλον ἐντελέστερα. Διότι οὗτοι τοὐλάχιστον ἐσώθησαν τότε τοῦ κινδύνου· καὶ ἂν βεβαίως ἡ Κρήτη δὲν ἦτο νῆσος, δὲν ἦτο παράδοξον καὶ ὁ Χασὰν Πασᾶς νὰ ὀπισθοδρομήσῃ ὡς καὶ ὁ Σκόδρας· οἱ δύο ὅμως οὗτοι ὁπλαρχηγοὶ δὲν ἔτυχον ὑμνῳδῶν, ὡς δὲν ἐξυμνήθησαν οὐδὲ τόσαι ἄλλαι ἡρωϊκαὶ τῶν Κρητῶν πράξεις· διότι οὗτοι ἐφρόντιζον πῶς νὰ πράξωσιν ἔργα, προσπαθοῦντες τοιουτοτρόπως νὰ ἐλευθερώτσωσι τὴν πατρίδα των, ἂν καὶ δυστυχῶς ἀπέτυχον κατ' ἀπόφασιν τῶν ἰσχυρῶν.

Ἐν τούτοις δὲ, ἀφοῦ κατεπλακώθη ὅλη σχεδὸν ἡ πεδιὰς τῆς Κυδωνίας ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὁ Δαμινὸς, ὁ Ταμπαρὲς καὶ ὁ Πριόλης μετὰ τριάκοντα ἄλλων Ἀκρωτηριανῶν πε-

biblio_1.indd 176-177 27/10/2009 10:09:49 μ

ρίπου, ἀφειδήσαντες παντὸς κινδύνου, διέβησαν ἐν νυκτὶ λεληθότως ἐκ τῆς Μαλάξης εἰς τὸ Ἀκρωτήριον, καὶ κατέκαυσαν τὰ εἰς αὐτὸ διάφορα ὀχυρὰ οἰκήματα, καὶ τὸν πύργον εἰς τὰς Στέρνας, τὰ ὁποῖα εὗρον σχεδὸν ἀφύλακτα, διὰ νὰ μὴν ἔχωσιν ἑπομένως καταφύγια οἱ ἐχθροὶ ἐνταῦθα· ἐφόνευσαν οὗτοι τότε σποράδην καὶ δέκα ἕως δώδεκα Τούρκους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπίστευον εἰς τοιαύτην περίστασιν, ὅτι ἦτον εὔκολον νὰ ἔλθωσι κατ' αὐτῶν πολέμιοι· ἀλλὰ πῶς διεσώθησαν οὗτοι ἔπειτα;

Οἱ Τοῦρκοι κατέβαλαν βεβαίως τότε πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν, καὶ διαφόρους ἔστηναν ἐνέδρας εἰς διάφορα μέρη ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, διὰ νὰ μὴ τοὺς ἀφήσωσι ν' ἀναχωρήσωσιν ἐκ τοῦ Ἀκρωτηρίου ἀβλαβεῖς· διὸ καὶ οἱ λοιποὶ συναγωνισταὶ των ἐντεῦθεν ἤρχισαν ν' ἀπελπίζωνται διὰ τὴν σωτηρίαν τόσων ἀνδρείων πολεμιστῶν. Καταξενοχωρημένοι λοιπὸν οὗτος, ἐτόλμησαν νὰ διαβῶσιν ἀπὸ τὸ μέσον σχεδὸν τῶν ἐχθρῶν φανερά· ὅθεν καὶ πρωΐαν τινὰ ὑποκριθέντες ὅτι ἦσαν Τουρκικὸν ἀπόσπασμα, ὥδευον πλησίον τοῦ φρουρίου ὑπὸ τὴν βολὴν τῶν κανονίων τὴν εἰς Ἅγιον Λουκᾶν ἄγουσαν ὁδὸν, ὁπόθεν ἐπίζευον οἱ Τοῦρκοι ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ διαβῶσι, καὶ ἐκεῖθεν διελθόντες δρομαῖοι τὴν εὐρεῖαν πεδιάδα, ἔφθασαν εἰς Κεραμεῖα, ἐξαπατήσαντες οὕτω τοὺς ἐχθρούς.

Ἀφοῦ ὅμως οἱ Ἕλληνες μὲ τόσην μόνον δύναμιν κατώρθωσαν νὰ νικήσωσιν, ὡς εἴπομεν, κατὰ πρῶτον τὸν Αἰγύπτιον στρατὸν, καὶ μάλιστα τοὺς ἐμπειροπολέμους Ἀλβανοὺς, ἐνόμισαν κατάλληλον νὰ κάμωσι καὶ ἄλλην μάχην συστηματικὴν κατ' αὐτῶν· ὅθεν καὶ προσεκάλεσεν ὁ Γ. Ἔπαρχος παρευθὺς τὸν Α. Πρωτοπαπαδάκην μὲ ὅλους τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του Ἀποκορωνίτας καὶ Σφακιανοὺς, καὶ τὸν Α. Παναγιώτου καὶ Β. Χάλην μὲ τοὺς ὑπ' αὐτοὺς Κυδωνιάτας. Συνηθροίσθησαν λοιπὸν οὗτοι εἰς Μαλάξαν, ὁμοῦ καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ Σήφακα, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπέκειντο καὶ οἱ Ἀκρωτηριανοί· τούτων δὲ ὅλων ὁ ἀριθμὸς ἔφθανεν ὡς δύο χιλιάδας περίπου.

Ταυτοχρόνως ὅμως προπαρεσκευάζετο καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Αἰγυπτίων Χασὰν πασᾶς μὲ ὅλον του τὸν στρατὸν διὰ μάχην ἀποφασιστικήν· καὶ δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἐπροσκάλει οὗτος καὶ τοὺς Χανιώτας Τούρκους νὰ ἐξέλθωσι· μετέφερε δὲ συγχρόνως καὶ ἐκ τοῦ Σελίνου καὶ Κισάμου τὸν Καούρην μὲ πολλοὺς μαχίμους ἄνδρας τῶν μερῶν ἐκείνων· καὶ μὲ τόσον στρατὸν ἐκ δώδεκα χιλιάδων περίπου ἀνδρῶν εἶχε κάμει ἀπόφασιν νὰ προσβάλῃ τοὺς Ἕλληνας, καὶ νὰ ἐπιμείνῃ ἕως ὅτου γείνῃ κύριος τῆς Μαλάξης, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει λίαν ἀναγκαῖον νὰ καταλάβῃ ὡς ὀχυρὰν διὰ τὰ πολεμικὰ ἐπιχειρήματά του.

Οὕτω λοιπὸν διατεθειμένων ἀμφοτέρων, ἡ μάχη ἐπροκαλέσθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπὸ τὸ πρωῒ τῆς 12. ἢ 13. τοῦ μηνὸς ἐλθόντες τινὲς ἐπυροβόλησαν τοὺς Τούρκους, τοὺς κατέχοντας ὀχυρώματά τινα περὶ τὰ Τσουκαλαριά· ἐξελθόντες δὲ καὶ οἱ Τοῦρκοι τότε, ἀντέκρουον ἰσχυρῶς τοὺς ἐπιτεθέντας· ἡ δ' ἄμυνα ἐπροχώρει τότε πεισματωδεστάτη ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Οἱ Ἕλληνες ὅμως, καί τοι ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς, ἀντεῖχον μὲ καρτερίαν, ὡς κατέχοντες καὶ τὰ καταλληλότερα πρὸς πόλεμον μέρη· πολλάκις δὲ μάλιστα ἐπεχείρησαν οὗτοι καὶ εὐτυχεῖς ἐφόδους, εἰς τὰς ὁποίας ἐπροξένουν φθορὰν εἰς τοὺς ἰσχυρῶς ἀγθιζαμένους Τούρκους μολονότι καὶ ἀξιωματικοὶ Τοῦρκοι ἱστάμενοι ὄπισθεν ξιφήρεις ἐτιμώρουν τοὺς ὀπισθοποροῦντας στρατιώτας των, ἐξετοπίσθησαν ὅμως ὑπὸ τῆς βίας καὶ τῆς ὁρμῆς τῶν Ἑλλήνων οἱ Τοῦρκοι, καταλιπόντες τὰς θέσεις των, καὶ ὀχυρωθέντες πάλιν περὶ τὰ Τσουκαλαριά. Τὰ δὲ εὑρισκόμενα εἰς τὸν κόλπον τῆς Σούδας πολεμικὰ πλοῖα τῆς Αἰγύπτου πλησιάσαντα παρὰ τῇ γῇ, ἐσφενδόνιζον ἀκαταπαύστως τὰς σφαίρας των, διὰ νὰ φοβίζωσιν οὕτω τοὺς ἐφορμῶντας Ἕλληνας.

Εἰς τοιαύτην ὅμως κατάστασιν περὶ μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐπρόφθασεν ἐκ Χανίων ἄλλη ἐπικουρία ἐκ 500—600 περίπου ἀνδρῶν, τοὺς ὁποίους ὡδήγει ὁ ἐμπειροπόλεμος Καούρης, καὶ ἐπρόσθεσε νέον θάρρος εἰς τοὺς Τούρκους· ἐξορμήσαντες δὲ ἅπαξάπαντες ἀκούραστοι τότε

biblio_1.indd 178-179 27/10/2009 10:09:50 μ

πρὸς κεκμηκότας, ἔτρεψαν τοὺς Ἕλληνας εἰς τὰ ὀπίσω.

Ἐπεριωρίσθησαν λοιπὸν μετὰ πολλὰς ἀντικρούσεις τότε οἱ Ἕλληνες εἰς μόνας τὰς θέσεις τῆς κάτω Μαλάξης, ὁπόθεν ἐμάχοντο πάλιν καρτερικῶς μὲ φθοράν των. Ἔπεσαν δὲ τότε μεταξὺ 40 περίπου ἄλλων καὶ ὁ Κωνσαντῖνος Πατεράκης καὶ Μανώλης Ἀλιβάνιζος· ὁ μὲν πρῶτος ἀρχηγὸς τῶν Μαλαξιανῶν, ὁ δὲ τῶν Πεμονιανῶν, γενναῖοι ἄνδρες, καρτερικοὶ καὶ φιλοπόλεμοι· σὺν τούτοις δ' ἔπεσε καὶ ὁ Γεώργιος Κωνσταντουδάκης, ἀδελφὸς τοῦ Σήφακα, ἄγων τὸ τριακοστὸν τῆς ἡλικίας του ἔτος, ῥωμαλέος ὡς ὁ Σήφακας, μαχητὴς ἄριστος καὶ ἀνὴρ ἀγαθός· ἐκ δὲ τῶν Τούρκων ἔπεσον ὑπὲρ τοὺς 200, διότι οὗτοι κατεῖχον καὶ τὰς ἐπισφαλεστέρας θέσεις.

Εἰς τὴν μάχην ταύτην οἱ Ἕλληνες, ἂν καὶ ὀλίγοι, κατέχοντες ὅμως ἐπικαίρους θέσεις, δὲν ἤθελον ὑποχωρήσει, ἂν κατὰ δυστυχίαν δὲν ἤρχιζον ἐκ τῆς πρωΐας νὰ λειποτακτῶσιν οἱ στρατιῶται τοῦ Πρωτοπαπαδάκη· ἡ δὲ λειποταξία, εἰς ἄτακτον μάλιστα στρατὸν, εἶναι τὸ ἐπικινδυνωδέστερον· διότι ἅμα ἴδωσί τινας λειποτάκτας, ὡς ἐκ συνθήματος, ὁ εἷς παρακολουθῶν τὸν ἄλλον φεύγουσι, καὶ οὕτως ἐξασθενεῖ καὶ ὁ ἰσχυρότερος ἐνίοτε στρατός· ἐπέμενον μολονταῦτο ἐγκαρτεροῦντες οἱ λοιποὶ Ἕλληνες, οἵτινες καὶ ἐφόνευσαν Τούρκους πολλούς.

Ὁ δὲ Σήφακας, περιωρισμένος καὶ αὐτὸς τότε μὲ πολλοὺς κατὰ τὴν θέσιν Ποῦνταν, ἀντεπάλαιε κωλύων μὲ καρτερίαν τὴν πρόοδον τῶν ἐχθρῶν, ἔνθα καὶ ἐκινδύνευσε πολλάκις· ὅτε δὲ εἶδε πίπτοντα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὸν προσφιλῆ ἀδελφὸν Γεώργιον, ἁρπάσας λίθους χειροπληθεῖς ἔῤῥιπτε κατὰ τῶν ἐχθρῶν, παροτρύνων συνάμα διὰ τῆς βροντώδους φωνῆς του καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν μαχητὰς νὰ ὁρμῶσι κατ' αὐτῶν. Καὶ οὕτως, αὐτὸς μὲν ἠδυνήθη ν' ἁρπάσῃ τότε τὸν νεκρὸν τοῦ ἀδελφοῦ του, οἱ δὲ λοιποὶ δύο ἢ τρεῖς πεσόντας νεκρούς.

Διήρκεσε δὲ τοιαύτη πεισματώδης πάλη μέχρι σχεδὸν βαθείας νυκτὸς, ὁπότε ἀπεσύρθησαν οἱ Ἕλληνες εἰς Μαλάξην, ἀφήσαντες τὰς θέσεις των· ἐνταῦθα δὲ συνελθόντες εἰς συμβούλιον οἱ ὁπλαρχηγοὶ, ἐσκέπτοντο περὶ τοῦ πρακτέου. Καὶ ὁ μὲν Πρωτοπαπαδάκης ἐπρότεινε ν' ἀναχωρήσωσι, διὰ τὸν λόγον ὅτι οὔτε τροφὰς εἶχον, οὔτε πολεμεφόδια· ὁ Χάλης ὅμως μετὰ τοῦ Σήφακα ἐπέμενον νὰ διακαρτερήσωσιν εἰς Μαλάξαν, ὑποσχόμενοι ὅτι ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν ἠδύναντο νὰ φέρουν ἀπὸ τὰ Κεραμεῖα πολεμεφόδια, μὲ τὰ ὁποῖα καθὼς καὶ μὲ τὰ ὑπάρχοντα νὰ διατηρηθῶσιν ἐκεῖ, ἕως νὰ οἰκονομήσωσι περισσότερα. Εἰς ταῦτα δ' ἐσυμφώνει καὶ ὁ Ἀφεντούλης· δυστυχῶς ὅμως ὑπερίσχυσεν ἡ γνώμη τοῦ Πρωτοπαπαδάκη, διότι εἶχον λειποτακτήσει καὶ οἱ πλειότεροι αὐτοῦ στρατιῶται, ὡς προτείνοντος τὴν ἔλλειψιν τροφῶν, καὶ οὕτως ἀπεσύρθησαν περὶ τὸ μεσονύκτιον εἰς τὸ χωρίον Κάμπους· οἱ δὲ Τοῦρκοι διανυκτερεύοντες εἰς τὰς θέσεις των, ἐπερίμενον νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν ἐπιοῦσαν τὸν πόλεμον, ἐπιμένοντες διὰ πάσης θυσίας νὰ γίνωσι κύριοι τῆς ὀχυρᾶς Μαλάξης· τὴν πρωΐαν ὅμως μὴ ἰδόντες Ἕλληνας ἔμπροσθέν των, κατέλαβον αὐτὴν ἀμαχητὶ, καὶ ἐγκατέστησαν φρουρὰν δυνατὴν, καὶ φρούραρχον τὸν χιλίαρχον τότε Μυσταφᾶν· ἀσφαλισθεὶς δὲ οὕτως ἐντεῦθεν ὁ Χασὰν πασᾶς, μετέφερε τοὺς λοιποὺς στρατιώτας εἰς Κλαδισσὸν, ἔνθα ἐσκήνωσε καὶ αὐτός.

Μετὰ δέκα δὲ ἢ δώδεκα ἡμέρας, ἀφοῦ κατέπλευσεν ὁ στόλος, ἀνεφάνησαν ἕως δεκαπέντε πλοῖα τῶν Σπετσῶν ἔμπροσθεν τῆς Σούδας· προσέβαλον δὲ ταῦτα μάλιστα καὶ δύο πλοῖα τοῦ στόλου, εὑρεθέντα ἐκτὸς τοῦ λιμένος, καὶ ἐπέφερον ζημίαν εἰς τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν. Μετὰ ἑπτὰ ὅμως ἢ ὀκτὼ ἡμέρας ἔγειναν πάλιν ἄφαντα ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Κρήτης τὰ Σπετσωτικὰ πλοῖα· διότι δὲν εἶχον φανῇ Ὑδραϊκὰ, τὰ ὁποῖα, ὡς ἐλέγετο, ἐπερίμενναν.

Ἂν ὅμως ὄχι μόνον τόσα πλοῖα, ἀλλ' ἀξιόμαχός τις μοῖρα Ἑλληνικὴ ἤθελε προλάβει μακρὰν τῶν λιμένων τῆς Κρήτης τὸν Αἰγύπτιον ἐκεῖνον στόλον, ἦτο δυνατὸν ὄχι μόνον νὰ ἐμποδίσῃ τὰ πλεῖστα μεταγωγὰ ἐκ τῶν ξένων πλοίων, νὰ κατεξολοθρεύσῃ δὲ καὶ τοὺς δι' αὐτῶν μετακομιζομένους Αἰγυπτίους καὶ Ἀλβανοὺς, καὶ νὰ κυριεύσῃ

biblio_1.indd 180-181 27/10/2009 10:09:51 μ

σημαντικὰς πολεμικὰς ἀποσκευὰς, τὰς ὁποίας μετέφερον, ἀλλ' ἦτο πιθανὸν νὰ καύσωσι καί τινα τῶν πολεμικῶν τοῦ Σατράπου πλοίων, ὡς ἔπραξαν πολλάκις καὶ εἰς ἄλλα μέρη παρόμοια ἀνδραγαθήματα οἱ θαμάσιοι Ἕλληνες ναυτικοὶ, καὶ τότε ἐσώζετο ὄχι μόνον ἡ Κρήτη, ἀλλὰ καὶ ἅπασα ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων, εἰς ὃν ὑπέπεσεν ἔπειτα· διότι δυσκόλως ἤθελεν ἀποφασίσει ὁ Μεχμεταλῆς νὰ ἐπιχειρήσῃ τοῦ λοιποῦ ἄλλην ἐκστρατείαν, ἀποτυγχάνοντος τοῦ πρώτου ἐπιχειρήματος. Κατὰ δυστυχίαν ὅμως, ἐπιχειρήσας καὶ ἄλλας δύο ἐφεξῆς ἀποβάσεις ἀνενόχλητος ὅλως διόλου εἰς τὴν Κρήτην, κατώρθωσε μὲ τὰς ὑπερτερούσας του δυνάμεις ν' ἀποκάμωσι κατ' ὀλίγον οἱ ἐπαναστάται Κρῆτες, καὶ ἐπομένως κατέστησε τότε ἀσφαλὲς ὁρμητήριον τὴν Κρήτην, ὁπόθεν εὐκόλως ἔβλαπτεν ἐφεξῆς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἠπείλησε τὴν γενικὴν καταστροφὴν τῆς Ἑλλάδος. Ὅθεν καὶ ἤθελε κατορθώσει τὸν σκοπόν του, ἂν αἱ κραταιαὶ τρεῖς Δυνάμεις δὲν ἐπρόφθανον νὰ τὴν σώσωσιν.

Ἀφίνοντες ἤδη πρὸς καιρὸν τὸν Χασὰν πασᾶν περὶ τὸν Κλαδισσὸν, μεταβαίνομεν εἰς τὰ κατὰ τὰ ἀνατολικὰ τῆς Κρήτης μέρη γινόμενα.

Διαβαίνοντος τοῦ εἰρημένου στόλου ἀπέναντι τοῦ Ἡρακλείου, συνηντήθησαν ἐν αὐτῷ οἱ δύο πασάδες ὁ Σερίφης καὶ ὁ Χασὰν, οἵτινες καὶ ἐσυμφώνησαν, ὡς ἐλέγετο, νὰ κινηθῶσιν ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἑτέρου μέρους ταὐτοχρόνως ἀμφότεροι, διὰ νὰ καταβάλωσι βιαιότερον τοὺς ἐπαναστατήσαντας· ὅθεν καὶ ἀπεβιβάσθησαν διὰ τὸν Σερίφην ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ὡς δύναμις ἐκτελεστικὴ καὶ πεντακόσιοι περίπου ἐκλεκτοὶ Ἀλβανοί. Ἄλλως ὅμως ἀπέβη τὸ πρᾶγμα· διότι ὁ μὲν Αἰγύπτιος πασᾶς εὗρεν ἀντιπάλους ἰσχυροὺς εἰς τὰ δυτικὰ μέρη, ἔνθα ἀπεβιβάσθη, ὁ δὲ τοῦ Ἡρακλείου Σερίφης στρατοπεδεύσας παρευθὺς εἰς Ἅγιον Μύρωνα, χωρίον τῆς Κνωσσοῦ, ἐτάχυνε μὲ τὸ κίνημά του νὰ ἐγερθῶσιν εἰς τὰ ὅπλα τῶν μερῶν ἐκείνων οἱ λαοί.

Τότε δὲ ὁ Μ. Κουρμούλης καὶ ἡ Διοίκησις τῆς Κρή-

της ἐνόμισαν κατάλληλον τὴν περίστασιν· διὸ καὶ ἔσπευσαν νὰ καταπολεμήσωσι τοὺς περὶ τὸ Τυμπάκιον ἐστρατοπεδευμένους δισχιλίους περίπου Τούρκους, τῶν ὁποίων ἦσαν ἀρχηγοὶ ὁ Ἀγριολίδης καὶ ὁ Μουσταφᾶς Καψάλης· προετοιμασθέντες λοιπὸν περὶ τὸν Πλάτανον, χωρίον τοῦ Ἀμαρίου, οἱ περὶ τὸν Βουρδουμπᾶν Σφακιανοὶ, οἱ περὶ τὸν Σουδερὸν Λαμπαῖοι, οἱ μετὰ τοῦ Γ. Δελληγιαννάκη Ῥεθύμνιοι, οἱ Ἀμαριῶται καὶ ὅσοι ἠκολούθουν τότε ἔνοπλοι τὸν Κουρμούλην καὶ Ζερβουδάκην ἐκ τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν, ἐπετέθησαν κατὰ τὸν Ἰούνιον ἐναντίον τῶν εἰρημένων Τούρκων. Ἂν καὶ ἡ πεδινὴ θέσις τοῦ Τυμπακίου ἦτο βοηθητικὴ μᾶλλον πρὸς τοὺς Τούρκους, τοὺς ὁποίους συνώδευε τότε καὶ μικρὸν ἱππικὸν, οἱ Ἕλληνες μολοντοῦτο ἐνεκαρτέρησαν διαφιλονεικήσαντες εὐστόχως περὶ τῆς νίκης, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τέλους ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των μετὰ πολλὴν ἀντίστασιν νὰ ὀπισθοπορήσωσι, καὶ κατέλαβον τότε τὸ ὀρεινὸν χωρίον τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας Κλῆμα λεγόμενον· ἔπεσον δὲ εἰς τὴν μάχην ἐκείνην ἐκ μὲν τῶν Τούρκων ὑπὲρ τοὺς τριάκοντα, ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἕως δεκαπέντε.

Ἐπανέλαβον δ' ὅμως οἱ Ἕλληνες μετὰ 5 ἢ 6 ἡμέρας εἰς τὸ αὐτὸ μέρος τὴν κατὰ τῶν πολεμίων προσβολὴν, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν καὶ τότε ἄλλο, ἢ νὰ ζωγρήσωσι μόνον δύο ἐκ τῶν Τούρκων, τοὺς ὁποίους καὶ ἀπέλυσαν τὴν ἐπιοῦσαν. Βλέποντες ὅμως οἱ Τοῦρκοι, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐχθρῶν των ὁλονὲν ηὔξανεν, ἐζήτησαν διὰ τῶν ἀρχηγῶν των ὀλιγοήμερον ἀνακωχὴν, τὴν ὁποίαν ὁ Κουρμούλης ἔπεισε τοὺς συναρχηγούς του Ἕλληνας νὰ δεχθῶσιν· ἤλπιζον δὲ οἱ ἐναντίοι ἐκ ταύτης, ὅτι ἴσως ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐπρόφθανεν εἰς αὐτοὺς καὶ ἄλλη τις βοήθεια, καὶ προσέτι ὅτι ἤθελον δυνηθῆ νὰ μεταφέρωσιν ἡσύχως εἰς Ἡράκλειον τὰς οἰκογενείας καὶ τὰ οἰκιακά των.

Ἐν τούτοις ὅμως ὠφεληθεὶς ἐκ ταύτης ὁ Κουρμούλης ἤρχισε παρευθὺς νὰ καταλαμβάνῃ τὰ ὑπὸ τὴν ὑπώρειαν τῆς Ἴδης ὀρεινὰ χωρία, οἷον τὰ Βόῤῥίζια, τὸν Ζαρὸν, τὴν Γρηγορι̯ὰν καὶ Γέργερην μέχρι τῆς θέσεως Κουδοῦνι ἀπέ

biblio_1.indd 182-183 27/10/2009 10:09:51 μ